

T. C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı/Klinik Psikoloji Programı

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE ÖZNEL İYİ OLUŞ
ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİSEL BİRİCİKLİK ALGISININ ARACI
ROLÜ: BİR YAPISAL EŞİTLİK MODELLEMESİ ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Abdullah KAHRAMAN

165180108

Danışman: Prof. Dr. Ömer Faruk ŞİMŞEK

İstanbul, 2018

T. C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı/Klinik Psikoloji Programı

**ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE ÖZNEL İYİ
OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİSEL BİRİCİKLİK
ALGISININ ARACI ROLÜ: BİR YAPISAL EŞİTLİK
MODELLEMESİ ÇALIŞMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan: **Abdullah KAHRAMAN**

KABUL VE ONAY

Abdullah KAHRAMAN tarafından hazırlanan “Çocukluk Çağı Travmaları İle Özel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Kişisel Biriciklik Algısının Aracı Rolü: Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi Çalışması” başlıklı bu çalışma, 03.04.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : [Prof. Dr. Ömer Faruk ŞİMŞEK] (Danışman)

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Ümit ATAMAN

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

03/04/2018

Enstitümüz Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencilerinden **165180108** numaralı **Abdullah KAHRAMAN** "İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE ÖZNEL İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİSEL BİRİCİKLİK ALGISININ ARACI ROLÜ:BİR YAPISAL EŞİTLİK MODELLEMESİ ÇALIŞMASI** " konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun **19.03.2018** tarih ve **2018/11** sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 39. maddesi gereğince (**60**) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında **oyçokluğu/oybirliği** ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 3 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

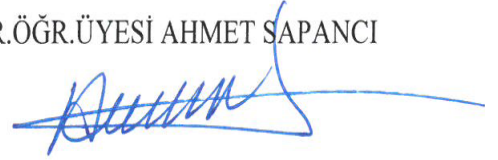
DANIŞMAN

PROF.DR. ÖMER FARUK ŞİMŞEK

ÜYE

DR.ÖĞR.ÜYESİ AHMET SAPANCI

ÜYE

DR.ÖĞR.ÜYESİ SERAP ÇAKICI ALPARSLAN

03.04.18

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi sunduğum “Çocukluk Çağı Travmaları İle Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Kişisel Biriciklik Algısının Aracı Rolü: Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi Çalışması” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

[03.04.2018]

Abdullah KAHRAMAN

ONAY

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[03.04.2018]

Abdullah KAHRAMAN

TEŞEKKÜR

Üzerimdeki emeği tarif edilemeyecek kadar büyük olan, desteğini sunmaktan ve sorularıma yanıt vermekten imtina etmeyen tez danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Ömer Faruk ŞİMŞEK'e minnetlerimi sunarım. Onun sayesinde birçok Şey daha iyi oluveriyor.

Eve geri dönmek üzere yola çıktığım bir gün, bana *kalıp bir kere daha deneme* şansını yaratan Öğr. Gör. Ayőe ÖZKAVAKLI'ya ve bu süreçte ağabeyliğini esirgemeyen Öğr. Gör. Metin TOK'a teşekkür ederim.

Tez jürimde bulunan değerli hocalarım Yard. Doç. Dr. Serap ÇAKICI ALPARSLAN'a ve Yard. Doç. Dr. Ahmet SAPANCI'ya teşekkür ederim.

Çok güzel arkadaşlarım var; bazıları çok uzaklarda. Bu süreçte hepsinin ayrı ayrı çok değerli yardımları dokundu bana. Yazmaya kalksam sayfalar sürer. Onları düşününce sırtım daha bir pek oluyor; içime Őükranla belirgin hisler doğuyor. Sağ olsunlar.

Ve bugünkü mutluluğumu göremeyecek olan sevdiklerim... Karanlığın ve cehaletin 2015 Temmuz ayında bizden kopardığı psikoloji bölümü öğrencisi, dostum Murat YURTGÜL'e ve aynı yıl kaybettiğim babam Mehmet Ali KAHRAMAN'a duyduğum tarifsiz özlemi belirtip bu naçizane çalışmayı onlara armağan etmek istiyorum

ÖZET

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE ÖZNEL İYİ OLUŞ İLİŞKİSİNDE KİŞİSEL BİRİCİKLİK ALGISININ ARACI ROLÜ: BİR YAPISAL EŞİTLİK MODELLEMESİ ÇALIŞMASI

Abdullah KAHRAMAN

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ömer Faruk ŞİMŞEK

Nisan, 2018 – 87 Sayfa

Bakıma ve korunmaya ihtiyaç duyulan çocukluk çağında fiziksel, cinsel ve/veya duygusal olarak ihmale ya da istismara maruz kalan kişilerin sayısının dünya genelinde yüksek olduğu; bahsedilen travmatik yaşantıların yetişkinlikte birçok ruhsal ve bilişsel soruna sebebiyet verdiği alanyazınındaki birçok çalışmayla ortaya konulmuştur. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik olayların yetişkinlikteki etkileri çeşitli yaklaşımlar ile incelenmekte olup pozitif psikoloji literatürü, travmaların mutluluk ve iyi oluş hali ile ilişkisini incelemeye odaklanmıştır. Bahsedilen ilişkiye dair yapılan araştırmalar, zihinde bir proje olarak şekillenen yaşamın, geçmiş, şimdi ve gelecek olarak tahayyül edildiğini; duygusal ve bilişsel bir değerlendirmesinin yapıldığını belirtip travmatik yaşantıların yaşam projesinin bütünlüğünü bozduğunu ifade etmektedir. Sözü edilen duygusal ve bilişsel değerlendirme sonucunda bireyler, yaşamdan aldıkları doyum ve iyi oluş halleri hakkında bir kanıya ulaşırlar.

Çocukluk çağında yaşanan travmalar ile öznel iyi oluş gösterenleri olan ontolojik iyi oluş ve yaşam doyumunu yapıları arasındaki ilişkiler araştırılmış fakat bu ilişkiye aracılık eden değişkenlerin neler olabileceği tam olarak belirlenememiştir. Travmatik deneyimlerden sonra bireylerin negatif değişimler (örn. Travma sonrası değersizleşme) yaşadıkları fikrinden yola çıkarak bu değişimlerden birinin kişilerin biriciklik algıları ile ilgili olabileceği; travma ve öznel oluş ilişkisinde kişisel biriciklik algısının aracılık edeceği şeklinde bir hipotez oluşturulmuştur.

Literatür desteğiyle oluşturulan hipotezi test etmek amacıyla 149 kadın, 93 erkek toplam 242 katılımcıya Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Kişisel Biriciklik Algısı Ölçeği, Ontolojik İyi Oluş Ölçeği ve Yaşam Doyumu ölçeğinden oluşan bir batarya uygulanmıştır.

Araştırmanın sonucunda elde edilen yapısal modelde, çocukluk çağı travmalarının, biriciklik algısı üzerinden ontolojik iyi oluşa yaptığı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çocukluk çağı travmasının, hem biriciklik algısı hem de ontolojik iyi oluş üzerinden yaşam doyumuna yaptığı etki ve biriciklik algısının, ontolojik iyi oluş üzerinden yaşam doyumuna yaptığı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocukluk Çağı Travma, Kişisel Biriciklik Algısı, Öznel İyi oluş

ABSTRACT

THE MEDIATOR EFFECT OF PERSONAL SENSE OF UNIQUENESS IN RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD TRAUMA AND SUBJECTIVE WELL-BEING: AN INVESTIGATION OF STRUCTURAL EQUATION MODELLING

Abdullah KAHRAMAN

Master Thesis, Department of Psychology

Supervisor: Prof. Dr. Ömer Faruk ŞİMŞEK

April, 2018 – 87 pages

Countless researches in literature have shown that the number of people who faced physical, sexual and/or emotional neglect or abuse in childhood, during which one needs care and protection, is high throughout the World; and that those aforementioned traumatic experiences cause many mental and cognitive problems in adulthood. While the effects of childhood traumatic experiences in adulthood are examined through various perspectives, the literature of positive psychology focuses on examining the relationship of traumata with happiness and well-being. Researches on that relationship state that life, which is shaped in one's mind as a project, is envisioned as past, present and future, and its emotional and cognitive evaluation is generated; as well as the fact that traumatic experiences disarrange the integrity of one's life project. Individuals come up with an estimation on their life satisfaction and well-being as a result of the aforementioned emotional and cognitive evaluation.

Although the relationships between childhood traumata and indicators of subjective well-being i.e. ontological well-being and life satisfaction have been researched, the possible mediating variables in this relationship have not been identified so far. Based upon the idea that individuals manifest negative changes (such as post-traumatic depreciation) subsequent to traumatic experiences, it was hypothesised that one of these changes might be on the sense of uniqueness; and thus personal sense of uniqueness would mediate in the relationship between trauma and subjective well-being.

In order to test the hypothesis formed with the support of the literature, 242 participants (of whom 149 are female and 93 are male) have taken a battery of Childhood Trauma Questionnaire, Personal Sense of Uniqueness Scale, Ontological Well-Being Scale and the Life Satisfaction Scale.

In the structural model obtained as a result of the research, it was found that the effect of childhood traumata on ontological well-being via the sense of uniqueness is statistically meaningful. Besides, it was also observed that not only the effect of childhood traumata on life satisfaction via both sense of uniqueness and ontological well-being; but also the effect of the sense of uniqueness on life satisfaction via ontological well-being is statistically meaningful.

Keywords: *Childhood trauma, Uniqueness, Subjective Well-Being*

KISALTMALAR LİSTESİ

APA: Amerikan Psikoloji Birliği

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

OWB/ÖİÖ: Ontolojik İyi Oluş

SWB/ÖİÖ: Öznel İyi Oluş

LS/YD: Yaşam Doyumu

PSU/KBA: Kişisel Biriciklik Algısı

ÇÇT: Çocukluk Çağı Travma

Ark.: Arkadaşları

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Hipotezi.....	3
1.4. Araştırmanın Önemi	3

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI.....	4
2.1.1. Travma	4
2.1.2. Çocukluk Çağı Travmaları.....	5
2.1.2.1. Çocukluk Çağı Duygusal İstismar	7
2.1.2.2. Çocukluk Çağı Fiziksel İstismar	9
2.1.2.3. Çocukluk Çağı Cinsel İstismar	11
2.1.2.4. Çocukluk Çağı Duygusal İhmal.....	12
2.1.2.5. Çocukluk Çağı Fiziksel İhmal	13
2.2. KİŞİSEL BİRİCİKLİK ALGISI.....	14
2.3. ÖZNEL İYİ OLUŞ	17
2.3.1. Yaşam Doyumu	18
2.3.2. Ontolojik İyi Oluş.....	20
2.4. KAVRAMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLERE AİT LİTERATÜR	21
2.4.1. Çocukluk Çağı Travmaları ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişki.....	21
2.4.2. Çocukluk Çağı Travmaları ile Kişisel Biriciklik Algısı Arasındaki İlişki	24
2.4.3. Kişisel Biriciklik Algısı ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişki	26

III. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Modeli.....	29
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	30
3.3. Veri Toplama Araçları	31
3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	31
3.3.2. Çocukluk Çağı Travma Ölçeği.....	31
3.3.3. Kişisel Biriciklik Algısı Ölçeği	32
3.3.4. Yaşam Doyumu Ölçeği.....	32
3.3.5. Ontolojik İyi Oluş Ölçeği	33
3. 5. İşlem.....	34
3. 6. Verilerin Çözümlemesi	34

IV. BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Ölçme Modeline İlişkin Sonuçlar.....	35
4.1.1. Değişkenler Arasındaki İlişkiler.....	35
4.1.2. Ölçme Modeli Uyum İyiliği Değerleri	39
4.1.3. Ölçme Modeline İlişkin Parametre Değerleri	41
4.1.4. Örtük Değişkenler Arasındaki İlişkiler.....	42
4.2. Yapısal Modelin Test Edilmesi	42

V. BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması	45
4.2. Araştırmanın Yapısal Modelinin Bulgularının Tartışılması ve Yorumlanması	48
4.1. Öneriler	51
4.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	52
KAYNAKLAR.....	53

EKLER.....	70
EK-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	70
EK-2. Sosyodemografik Bilgi Formu	70
EK-3. Kişisel Biriciklik Algısı Ölçeği (PSUS).....	71
EK-4. Yaşam Doyumu Ölçeği (SWLS)	72
EK-5. Ontolojik İyi Oluş Ölçeği (OWBS)	73
EK-6. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ).....	74

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	30
Tablo 2. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	36
Tablo 3. Ölçme Modeline İlişkin Uyum İyiliği Değerleri.....	39
Tablo 4. Revize Edilmiş Ölçme Modeline İlişkin Uyum İyiliği Değerleri	40
Tablo 5. Ölçme Modeline İlişkin Parametre Değerleri	41
Tablo 6. Örtük Değişkenler Arasındaki İlişkiler	42
Tablo 7. Yapısal Modele İlişkin Uyum İyiliği Değerleri	42

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın Modeli.....	29
Şekil 2. Ölçme Modelinin Standardize Edilmiş Çözümleme Değerleri.....	37
Şekil 3. Ölçme Modeline İlişkin T Değerleri.....	38
Şekil 4. Yapısal Modele İlişkin Standardize Edilmiş Çözümleme Değerleri...43	

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve UNICEF başta olmak üzere birçok ulusal ve uluslararası kuruluş araştırmacı yayınladıkları raporlar ile çocuklara yönelik istismar ve ihmalin yaygınlığını belirtmektedir. Araştırmacılar ise bahsedilen travmatik yaşantıların çocuk ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine işaret etmektedir (Krug ve ark., 2002; Mikton ve Butchart, 2009; Finkelhor, 1994). Alan yazını incelendiğinde çocuklukta yaşanan travmatik deneyimlerin ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde depresyon, kaygı bozukluğu, dissosiyatif bozukluk veya madde kullanım bozukluğu gibi psikopatolojiler ile ilişkili olduğu görülmektedir (Hill, 2003; Nemeroff ve ark., 2003; Heins ve ark., 2011; Zoroğlu ve Şar, 2001; Philippe ve ark., 2011; Toker ve ark., 2011). Çocukluk çağı travmalarının aynı zamanda yaşamdan alınan doyum, olumlu/olumsuz duygulanım ve mutluluk ile ilişkili olduğu araştırmacılar tarafından ortaya konulmaktadır (Infurna ve ark., 2015; Whitelock, 2013).

Travma sonrasında bireylerde birtakım negatif değişimler gözlemlenmektedir. Öz saygının azalması, kişinin kendine atfettiği genel olarak değerli ve biricik olma halinin bozulması, travma sonrası değersizleşme (posttraumatic depreciation) veya travma sonrası hayata küsme, travma sonrasındaki negatif değişimlere örnek olarak gösterilebilir (Şahin ve ark., 2010). Travmanın etkileri üzerine yapılan araştırmalar, travmanın yaşandığı yaşın önemine dikkat çekmeye olup insan yavrusunun korunmaya ve bakım görmeye en çok ihtiyaç duyduğu dönemlerden birisi olan çocukluk döneminde yaşanan travmların güncel ve gelecekteki etkileri hakkında açıklamalar yapmaktadır. Bu bağlamda çocukluk çağı travmaları ile öznel iyi oluş göstergeleri arasındaki ilişki birçok çalışmada ortaya koyulmuş olup bu ilişkiye aracılık eden değişkenlerin ne olduğu halen araştırılmaya devam etmektedir

(örn. Stevens-Watkins ve ark., 2014; Hayward, 2013; Corcoran ve McNulty, 2018).

Bireylerin yaşamlarından aldıkları doyumun ve mutluluk düzeylerinin, kendilerini genel anlamda değerli ve özgün hissetmeleri ile ilişkili olduğu fikri alan yazınında sıkça dile getirilmektedir (Cihangir-Çankaya, 2009; Leon ve Nunez, 2012; Xu ve ark., 2016). Kişilerin kendilerine dair olumlu hissiyatları ve bu olumlu hissiyatlar aracılığıyla oluşan biriciklik algısı, öz değer, öz memnuniyet ve öz saygı gibi kavramlar ile yakından ilişkilidir. Bu bağlamda, travmatik yaşam olaylarının, kişilerin benlik saygısını düşürüp kişinin kendi içinde kendini değerli, özgün ve biricik algılamasına engel olduğu kolaylıkla iddia edilebilir. Düşük benlik saygısı ya da öz değer düşmesi yani kişinin kendine dair memnuniyetinin azalması, yaşamdan alınan doyumun düşmesine ve öznel iyi oluş halinin bozulmasına neden olmaktadır (Stevens-Watkins ve ark., 2014; Barnum ve McGovern, 2017; Doğan ve Eryılmaz, 2013; Xu ve ark., 2016)

Yapılan birçok araştırmanın, çocukluk çağı travmalarının özellikle psikopatoloji bağlamındaki değişkenlere odaklandığı, buna karşın olumlu ruh sağlığı değişkenlerinin ihmal edildiği görülmektedir. Bunun yanısıra çocukluk çağı travmalarının ruh sağlığına etkisinde aracılık rolü oynayan ve müdahale edilebilir olan değişkenlerin belirlenmesi de önem taşımaktadır. Bu problem çerçevesinde bu çalışmada, çocukluk döneminde yaşanan travmatik yaşam olaylarının, insan zihninde bir proje gibi algılanan ve üç boyutlu zaman perspektifinde değerlendirilen yaşamı ve yaşama yönelik memnuniyeti nasıl etkilediğinin yanısıra bu süreçte muhtemel aracılık rolü oynayan kişisel biriciklik algısının etkileri ele alınacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, bireylerin, çocukluk çağındaki travmatik yaşantılarının öznel iyi oluş düzeyleri üzerindeki etkisinde kişisel biriciklik algısının aracılık rolünün olup olmadığını incelemektir.

1.3. Araştırmanın Hipotezi

Bu araştırmanın hipotezi çocukluk çağı travmaları ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide kişisel biriciklik algısının aracılık rolü üstlendiğidir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Çocukluk çağında cinsel veya duygusal olarak ihmal/istismar edilmiş olan kişilerin çocukluk çağında, ergenlikte ya da yetişkinlikte hangi ruh sağlığı problemleri ile karşılaştığını araştıran birçok çalışma mevcuttur. Araştırmacıları bu konuyu araştırmaya sevk eden başlıca nedenlerden biri, korunmaya ve bakıma muhtaç olan çocuklara yönelik istismar ve ihmalin dünya genelindeki prevalansının yüksek olmasıdır (Terra ve ark., 2013). Bu bağlamda çocuğun istismarı ve ihmali, tıp, psikoloji, sosyoloji ve hukuk gibi farklı birçok disiplinin hakkında araştırmalar yaptığı bir olgudur (Kara ve ark., 2004; Polat, 2002). Pozitif psikoloji akımı da çocukluk çağında yaşanan travmaların mutluluk, yaşam doyumu ve olumlu/olumsuz duygulanım ile olan ilişkilerini incelemeye yönelmiştir (Royse ve ark., 1991).

Bu çalışmayı önemli kılan hususlardan bir tanesi, çocukluk çağında yaşanan travmalar ile öznel iyi oluş göstergelerinden olan yaşam doyumu ve ontolojik iyi oluş arasındaki ilişkide yeni bir kavram olan kişisel biriciklik algısının (personal sense of uniqueness) aracılık rolünün test edilmiş olmasıdır. Kişisel biriciklik kavramı, Maslow ve Rogers gibi psikoloji biliminin önemli teorisyenlerinin sıklıkla vurgu yaptığı fakat hakkında yapılan çalışmaların çok kısıtlı olduğu bir kavramdır. Bu bağlamda düşünüldüğünde bu çalışmanın, elzem bir halk sağlığı sorunu olan çocuk istismarı ve ihmalinin yaşamdan alınan doyumu ve ontolojik iyi oluşu nasıl etkilediği sorusuna cevap araması; literatürde görece yeni olan bir kavram olan kişisel biriciklik kavramının bu değişkenler ile ilişkilerini araştırması nedeniyle önemli olduğu söylenebilir.

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI

2.1.1. Travma

Travma kavramı, Amerikan Psikoloji Birliği (APA) tarafından anlamı sürekli revize edilen bir kavramdır. 1952 Yılında yani II. Dünya Savaşı'nın sona erdiği yıllarda, ilk defa yayımlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'nda (DSM-I) travma kavramına karşılık gelen açıklama devasa ölçekli yangınlar, patlamalar ve savaş gibi felaketlerden etkilenmiş olmak; bu dolayım ile kişinin fiziksel bütünlüğünün ciddi oranda bozulması ile belirgin bir açıklama idi (APA, 1952). Bu tanımlamanın savaş koşullarıyla ilişkili olarak oluşturulduğu aşikârdır. Zira travma kavramının 1952'den günümüze kadar sürekli tartışılacağı de kavramın hassasiyetinden mütevellittir. Takip eden yıllarda travma kavramının tanımı, genelleştirilmeye, sınırlandırılmaya ve netleştirilmeye çalışılmıştır: Maruziyet biçimleri belirtilmiş; öznel tepkiler, dolaylı travmatizasyon hususları vurgulanmış ve ilk defa cinsel şiddet ifadesine yer verilmiştir (APA, 1980; APA 2013; Çolak ve ark., 2010).

Güncel koşullarından etkilenen ve zamanla değişimlere uğrayan travma kavramı, 2013 yılında yayımlanan DSM-V'te gerçek bir ölüm ve veya ölüm tehdidinin bulunduğu, ağır yaralanmanın, cinsel şiddetin veya fiziki bütünlüğe yönelik tehdidin ortaya çıktığı durumlar olarak tanımlanmıştır (APA, 2013). Bahsedilen olaylar kişide şok etkisi yaratabilir; inkâr, dissosiyasyon gibi bazı mekanizmaları doğurabilir ve kimi zaman flashbackler ile olay yeniden yaşanmış hissi meydana gelebilir. Ayrıca travmatik bir olayla karşılaşma, kişinin benlik saygısında bir azalmaya ve yaşamdan alınan doyumun düşmesine sebebiyet verebilmektedir (Ho ve ark., 2008; Diener ve ark., 1999)

Deprem, sel, kasırga gibi kökenini doğadan alan ya da terör saldırıları, savaş, işkence, taciz ve tecavüz gibi insanların doğrudan veya dolaylı bir şekilde

fail konumunda olduğu yaşam olaylarının sıklığı ve yarattığı ruhsal/fiziksel etkiler ve travmanın psikopatoloji, psikolojik iyi oluş hali, kişilerin baş etme mekanizmaları ve gelişim gibi değişkenler ile ilişkilerinin araştırıldığı ulusal ve uluslararası birçok çalışma mevcuttur (örn. Hébert ve ark., 2017; Brodsky ve ark., 2001; Zoroğlu ve Şar, 2001).

Travmatik bir durum ve bu durumun bıraktığı etkiler ile baş etmenin en zorlu olduğu dönem, kişide henüz yeterince güçlü baş etme mekanizmalarının var olmadığı çocukluk dönemidir (Şar, 1997). Çalışmanın takip eden bölümlerinde çocukluk çağında yaşanan travmalar, bu travmaların çeşitleri ve belirli değişkenler ile ilişkisi incelenecek; alan yazınında yer alan ilgili çalışmalar aktarılacaktır.

2.1.2. Çocukluk Çağı Travmaları

Çocukluk çağı travması, erken yaşlarda karşılaşılan ve kişinin gelecekteki fiziksel, ruhsal ve sosyal özellikleri üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak etkili olan bir dizi olumsuz yaşantıyı kapsayan geniş bir kavramdır. Bu nedenle çocukluk çağında yaşanan travmalar birkaç başlık altında incelenmektedir. Travma kavramından hareketle, çocuğun yaşamını ve bedensel bütünlüğünü tehdit eden beklenmedik bir şekilde gerçekleşen olaylar (doğal afet, kaza ve cinayet gibi) çocukluk çağı travmalarının bir bölümünü oluşturur (Tyano ve ark., 1966; Terr, 1963). Çocukluk çağında, çocuğa bakım vermek ile yükümlü veya yabancı kişiler tarafından gerçekleştirilen ve çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel gelişimini olumsuz etkileyen uzun süreli/tekrarlayıcı şiddet içeren davranışlar yahut çocuğu ihtiyaç duyduğu bakımdan mahrum bırakan tutumlar ise çocukluk çağı travmalarının bir diğer boyutunu oluşturur (WHO, 2006; Helfer ve Kempe, 1972; Braquehais ve ark., 2010; Güler ve ark., 2002).

Çocuk haklarını belirlemek ve korumak adına 19. Yüzyılın ortalarına doğru bazı kurumlar açılmış olmasına rağmen bir tanım olarak çocukluk çağı travması kavramının ortaya çıkması, 1962 yılına tekabül etmiştir. Kempe ve arkadaşları genç çocukların, ebeveynleri ya da bakım veren kişiler tarafından, yaşamlarını tehdit edecek boyutta fiziksel olarak istismar edilmesi durumunu

“Hırpalanmış Çocuk Sendromu” olarak tanımlamışlardır (Kempe ve Helfer, 1972; Kempe ve ark., 1985; Runyan ve ark., 2002). Takip eden yıllarda Coffey ve arkadaşları (1972) bu tanımı daha geniş bir yelpaze ile tanımlamış ve bebeğe yönelik ihmal/istismardan söz etmişlerdir (Von der Kolk, 1996; akt. Zoroğlu ve ark., 2001). Çocukluk çağı travmatik yaşantılara dair bir tanımın bu kadar yakın bir zamana tekabül etmesi bu tanımlamadaki zorluklardan kaynaklanmış olabilir. Amerika kıtasındaki 9 farklı kültürde ve farklı dünya kültürlerinde yapılmış olan çalışmalar, çocuk bakım stillerinin değişkenlik gösterdiğini ve bir kültürde travmatik olan metodun bir diğer kültürde gelenek olarak görüldüğünü göstermiştir (Agathonos-Georgopoulou, 1992; Kobrin, 1979; Runyan ve ark., 2002). Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF gibi sivil toplum örgütlerinin de katkısıyla çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal bütünlüklerine yönelik tehditler raporlar aracılığıyla daha net ve genel geçer olarak tanımlanmış; çocuk ihmal ve istismarları daha görünür bir hal almıştır. Kanada ve Amerika gibi batı ülkelerinde çocuklara dair istismar veya suistimale dair ihbarlar 1970’ten sonra; Hindistan gibi doğu ülkelerinde ise son otuz yılda gelmeye başlamıştır (Elliott ve ark., 2002)

Çocukluk çağı travmalarının görülme sıklığı toplumdan topluma değişmektedir (Runyan ve ark., 2002). Fakat çocukluk çağında yaşanan travmalar hem klinik hem de genel popülasyonda sıkça görülmektedir (Chu ve Dill, 1990). Kocher ve Kasser’in (2000) yaptığı tarama, ortalama her 1000 çocuk vakasından 15 ila 42’sinin travmaya maruz kaldığını raporlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü, en riskli grubu 0-4 yaş arası çocukların oluşturduğunu belirtmiştir. Yapılan çalışmalar, çocukluk çağı travmaları ile sosyo-ekonomik koşullar arasında bir ilişkinin olmadığını ve her kesimden çocuğun travma ile karşılaşabildiğini göstermiştir (Hedin, 2000; akt. Alpaslan, 2014).

Amerika Birleşik Devletleri’nde 2015 yılında yayınlanan Çocuklara Yönelik Kötü Muamele raporu her yıl yaklaşık 20.000 Amerikalı çocuğun ihmal ve istismara uğradığını ve bu oranın her yıl arttığı ifade etmektedir. Yine Amerika Birleşik Devletleri’nde Çocuk İstismarı Önleme ve Tedavi Kurumu tarafından yayınlanan bir rapor 2008 yılında 772.000 çocuğun istismal veya ihmale maruz kaldığını göstermiştir. Ülkemizde ise Aile ve Sosyal Politikalar

Bakanlığı'nın 1998 yılında 3482 yetişkin ve 1081 çocuk ile yaptığı araştırma, çocukların %7.8'inin ebeveynlerinden; %37.5'nin aile dışındaki kişilerden (öğretmen, idareci, esnaf...) fiziksel ve duygusal şiddet gördüğü sonucunu rapor etmiştir. Yanık ve Özmen'in (2002) yaptığı çalışmada katılımcıların %46'sı çocukluk dönemine dair en az bir travmatik yaşantı beyan etmiştir. Bu çalışmada en yoğun maruz kalınan travmatik yaşantılar ise çocukluk çağı duygusal ihmal (%24.7) ve çocukluk çağı cinsel istismardır (%22). Boşgelmez ve arkadaşlarının (2010) 60 hükümlü ile yaptıkları çalışma, çocukluk çağında travmaların hem yaygınlığı hem de bu travmatik yaşantıların yetişkinlikte suça sürüklediğine dair önemli bilgiler içermektedir. Araştırma, mahkûmların %25'inin çocukluk çağında fiziksel istismara; %30'unun duygusal istismara maruz kaldığı sonucuna varmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü 1999 yılında yaptığı araştırmada çocukluk çağında yaşanan travmaları 5 alt başlıkta incelemiştir. Uluslararası Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Vakfı, 1999 yılında 58; 2006 yılında ise 72 ülkeden topladığı verilerden yola çıkarak benzer bir kategorizasyon belirlemiştir: Duygusal İstismar, Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İhmal ve Fiziksel İhmal (Terra ve ark., 2013).

2.1.2.1. Çocukluk Çağı Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuğa bakım vermekle yükümlü kişiler (Anne-Baba, diğer aile bireyleri, bakıcı...) tarafından farkındalıkla veya farkında olmadan uygulanan; bağırarak, mütemadiyen suçlamak ve azarlamak, lakap takmak, alay etmek, lanetlemek, evden kovmak ile tehdit etmek, düşmanca muamele etmek, duygusal ihtiyaçlarını karşılamamak gibi çocuğun ruh sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratabilecek fiziksel olmayan davranışlar bütünüdür (Krug ve ark., 2002; Kara ve ark., 2004; Runyan ve ark., 2002; Jain, 1999). Çocuğun duygusal olarak istismar edilmesi, fiziksel olarak istismar edilmesi kadar zedeleyici olup bilişsel ve psikososyal anlamda bozulmalarla yakından ilişkili olmasına rağmen bulgularına en az rastlanan istismar türüdür (Kara ve ark. 2004; Pritchard, 2010; Ferguson ve ark., 1997). Bu durumun olası nedenleri arasında çocuğa yönelik tehdidin sürekli bir biçimde yinelenerek dışarıya bilgi

aktarmasının engellenmesi ve duygusal istismarın fiziksel istismar gibi dışarıdan kolayca fark edilememesi olabilmektedir.

Ülkemizde çocuk istismarı türleri arasında en sık rastlanan istismar türü duygusal istismardır (Turhan ve İnandı, 2006; Zoroğlu ve ark., 2001). Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1998), ülke genelinde yaptığı çalışmanın sonucunda duygusal istismarın yaygın bir durum olduğunu ve birçok sosyo-ekonomik değişken ile ilişkili olabileceğini raporlamıştır. Zoroğlu ve arkadaşlarının (2001) yaptığı araştırmada duygusal istismarın (%15.9) en yaygın ruhsal travma tipi olduğu sonucuna varılmıştır. Bu araştırmanın bir diğer sonucu, kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha çok duygusal istismar yaşadıklarıdır. Göneri-Yöyen (2017), ülkemizde yaptığı bir araştırmada duygusal istismar oranını %26,4 olarak rapor etmiştir.

Ülkemizde olduğu gibi dünya genelinde de en çok karşılaşılan istismar türlerinden biri duygusal istismardır (Hart ve ark., 1987). Sørnbø ve arkadaşları tarafından (2013) Norveç vatandaşları ile yapılan araştırma; Spertus ve arkadaşlarının (2003) ABD vatandaşlarıyla yaptıkları çalışma, duygusal istismarın diğer istismar türlerine göre daha yaygın olduğu sonucuna ulaşmıştır. Chang ve arkadaşlarının (2006) 170 Koreli çocuk ile yaptığı araştırma ve Elliott ve arkadaşlarının (2002) Singapur genelinde yaptıkları çalışma da benzer bulguları raporlamıştır. Bu veriler duygusal istismarın tüm toplumlarda rastlanabilecek bir olgu olduğunu ve görülme sıklığının tüm kültürlerde çok yüksek olduğunu göstermektedir.

Yapılan araştırmalar istismarcının, genellikle, çocuğun yakın çevresindeki yetişkinlerden biri/birileri olduğunu aktarmaktadır (Topbaş, 2004). Bunun yanı sıra istismar edenler, öğretmen, bakıcı, sosyal çalışmacı veya komşular da olabilmektedir (Stavrianos ve ark., 2011). Aile içindeki şiddetin araştırıldığı çalışmalarda, ailenin sosyoekonomik durumunun, aile bireylerinin ruh sağlıklarının ve madde kötüye kullanımlarının çocuğa yönelik ihmal veya istismar için risk faktörü olduğu belirtilmektedir.

Çocukluk çağı duygusal istismarın kişinin üzerinde yarattığı psikolojik hasarın diğer istismar türlerinden daha ağır olduğunu öne süren bazı çalışmalar mevcuttur (örn. Iwaniec, 1997; Spertus ve ark., 2003). Duygusal olarak istismar edilmiş olmanın benlik üzerindeki direkt etkisi, kişilerin kendilerine yönelik değerlerinin, saygılarının azalmasına neden olabilmektedir. Bu bilgiyi destekleyen bir çalışma Brodski ve Hutz tarafından 2012 senesinde yapılmıştır. Sözü edilen araştırmada, duygusal olarak istismar edilen bireylerin benlik saygılarının düştüğü, negatif duygulanımlar yaşadıkları ve yaşamdan aldıkları doyumun düştüğü belirtilmektedir.

2.1.2.2. Çocukluk Çağı Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, çocuğun kaza dışı olaylarla bakım verenler/yabancılar tarafından, hafif, ağır ya da beden bütünlüğünü tehdit edecek bir biçimde fiziksel olarak örselenmesini ifade eder (WHO, 2002; Bilir ve ark., 1991; Jain, 1999). Örselenme yaşantıları arasında en sık rapor edilen davranışlar arasında çocuğun vücudunun herhangi bir yerine hafif ya da şiddetli bir şekilde vurma, sigara söndürme, yakma, sert cisimleri çocuğa fırlatma ve çocuğu savurma gibi davranışlardır. Fiziksel istismar şüphesiyle muayene edilen vakaların büyük bir bölümü iskelet travması, kırık ve yumuşak doku yaralanması şeklinde olup başvuruların %30-50'sinde ortopedik inceleme gerekli olmaktadır (Güner ve ark., 2010).

Çocuğa yönelik fiziksel istismar, -genellikle- yetişkinin otorite kurma ve disiplini sağlama, cezalandırma, “terbiye etme” veya öfke boşalımı sağlama amaçları ile ortaya çıkmaktadır (Güner ve ark., 2010). Fiziksel şiddetin toplumumuzda bir cezalandırma ve disipline etme yöntemi olarak yer edinmiş olması, çocuğa yönelik fiziksel istismarın zeminini oluşturmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1990). Bu bağlamda kültürümüzde çeşitli atasözleri türetilmiş ve bu dolayım ile fiziksel istismar yüceltilmiştir (Örn: “Dayak cennetten çıkmadır”). Türkiye’de yapılan aile araştırmaları, çocuğa yönelik şiddetin birinci derece yakınlarından özellikle anne tarafından uygulandığını raporlamıştır (Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu, 1998; Bilir ve ark., 1991; Jain, 1999). Ailenin ekonomik gelir düzeyinin düşük olması (Kessler ve ark., 2010), bakım

verenlerin geçmişinde de istismar/ihmal yaşantılarının olması (BAAK, 1988), madde kullanımı ve psikiyatrik hastalıkların olması (Tıraşçı ve Gören, 2007) birer risk faktörü olarak görülmektedir. Ayrıca WHO (2002), erkek çocukların kız çocuklara nazaran daha fazla fiziksel istismara maruz kaldığını belirtmiştir. Fakat Türkiye kültüründe yapılan bazı çalışmalar, cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını bulgulamışlardır (Taner ve Gökler, 2004; Aydın ve İşmen, 2003).

Çocuğun fiziksel olarak istismar edilmesine dair bazı spesifik tanımlamalar mevcuttur. *Hırpalanmış Bebek Sendromu*, bebeğin aşırı kızgınlık nöbetleriyle kollarından tutulup sertçe sallanmasını ifade eden bir yöntem olup bebeğin boyun kaslarının henüz gelişmemiş olmasından dolayı felç veya ölüm ile sonuçlanması muhtemel bir istismar türüdür (Polat, 2001; Jain, 1999). Bir diğer spesifik istismar yöntemi olan *Munchausen by Proxy Sendromu*, bakım vermekle yükümlü kişinin çocuğunun hasta olduğuna dair gerçek dışı bir bildirimde bulunup çocuğa yönelik cerrahi ve medikal müdahalelere sebebiyet vermesi durumudur (Polat, 2001).

Türkiye'nin 16 ilinden 50.473 çocuğun katılımıyla gerçekleştirilen bir araştırma Türkiye'de fiziksel istismarın çok yaygın bir durum olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada çocukların %62.6'sının fiziksel olarak istismar edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Bilir ve ark., 1991). Hapishane popülasyonu ile yapılan bir çalışma mahkumların %25'inin çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kaldığını göstermektedir (Boşgelmez ve ark., 2010). Ülkemizde olduğu gibi dünyada da fiziksel istismar vakalarına sıkça rastlanmaktadır. WHO (2006), dünya genelinde çocukların %25-50'sinin fiziksel olarak istismar edildiğini belirtmektedir. Dünyadaki tüm çocukların yaklaşık %20'sinin yaşadığı Hindistan'da yapılan bir çalışmada çocukların %75'inin geçen bir sene içerisinde fiziksel istismara maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Kumar ve ark., 2017).

2.1.2.3. Çocukluk Çağı Cinsel İstismar

Fiziksel ve psikososyal gelişimi tamamlamamış olan çocukların, yetişkin bir kimse tarafından cinsel uyarım veya doyum amacıyla kullanılması cinsel istismar olarak adlandırılmaktadır (Polat, 2001; Kempe, 1978; Jarvis ve ark., 1998). Cinsel istismar tabiri, yalnızca penetrasyon içeren bir saldırıyı kapsamamaktadır. Çocuğun genital bölgelerini elleme, çocuğa sürtünme, teşhir etme, voyerizm (gözetlemecilik), çocuğa cinsel organ gösterme (ekshibionizm) ve çocuğu pornografik malzemelere maruz bırakma gibi davranışlar da cinsel istismar olarak kabul edilmektedir (Finkelhor, 1994; Polat, 2001). Diğer istismar türlerinde olduğu gibi cinsel istismar tanımının da kültürlere göre bazı değişiklikler gösterdiği söylenebilir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve UNICEF, 18 yaşından küçük kişileri cinsel istismar spektrumuna alırken bazı araştırmacılar 16 yaş altındaki kişileri alıp kurban ile istismarcı arasında 5 yıllık yaş farkının tanımlama için yeterli olduğunu belirtmektedir (Finkelhor ve Baron 1986; Polat, 2001).

Çocuğa yönelik cinsel istismar dünya genelinde önemli bir sorun olarak görülmekte ve birçok ülkede saptayıcı/önleyici çalışmalar yapılmaktadır (Alikaşifoğlu ve ark., 2006). Fakat maalesef cinsel istismar olguları genellikle saklı kalmakta ve uzun yıllar boyunca devam etmektedir. Vakaların yalnızca yaklaşık %15'i bildirilmektedir. Çocuk istismarının yaygınlığının dünya genelinde kız çocukları için %12-17; erkek çocuklar için ise %5-8 olduğu düşünülmektedir (Gorey ve Leslie'den akt. Taner ve Gökler, 2004). Yapılan güncel bir araştırma, araştırmaya dahil edilen kız çocuklarının %33'ünün bir yada birden fazla cinsel istismara uğradığını ve istismarcıların %14.8'inin aile üyesi olduğunu raporlamıştır (Sofuoğlu ve ark., 2017).

Çocukluk çağında cinsel istismar yaşayan kişilerin yetişkinlik dönemindeki etkilerini araştıran çalışmalar, cinsel istismar ile depresyon ve anksiyete bozuklukları arasında yakın bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Molnar ve ark., 2001; Fergusson ve ark., 2013). Cinsel istismar yaşantıları ile olumlu ruh sağlığı göstergeleri arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar, cinsel

istismar ile yaşamdan alınan doyum, benlik saygısı ve ilişki doyumu arasında negatif bir ilişki rapor etmişlerdir (Fergusson ve ark., 2013).

Cinsel istismar ile ilgili risk faktörlerinin araştırıldığı çalışmalarda ailenin sosyoekonomik düzeyinin, yaşanılan bölgenin, ailenin genel mutluluk seviyesinin ve etnik kökenin birer risk faktörü olabileceği belirtilmektedir (Finkelhor ve ark., 1990).

2.1.2.4. Çocukluk Çağı Duygusal İhmal

Duygusal ihmal, çocuğun gelişim süreci boyunca sevgi, şefkat ve güven gibi psikolojik ve sosyal ihtiyaçların bakım veren kişi ya da kişiler tarafından karşılanmaması durumudur (Polat, 2001; Cohen ve ark., 2017; Şar, 1998). Tespit edilmesi çok zor olmakla birlikte en sık görünen ihmal çeşididir (Polat, 2001). Çocuğun bu ihmalden dolayı bireysel, sosyal ve toplumsal alanlarda problemler yaşadığı yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konulmuştur (Elliot ve ark., 2002; Polat, 2001). Zira çocuğun tehlikeli durumları fark etmesini ve bunlara dair önlemler almasını sağlayan eğitim ebeveynler tarafından verilmemekte ve bu durum çocuğu diğer istismar yaşantılarıyla baş başa bırakmaktadır.

Şar (1998) çocukluk çağı ihmal yaşantılarının lise öğrencileri örnekleminin %16,5'inde, üniversite öğrencileri örnekleminin %8'inde, ayakta tedavi gören psikiyatri hastalarının %33,3'ünde ve yatarak tedavi gören psikiyatri hastalarının %33,2'sinde görüldüğünü aktarmıştır. Duygusal ihmalin günya genelindeki yaygınlığı hakkında araştırma yapan Stoltenborgh ve arkadaşları (2013) bu oranın 184/1000 olduğunu saptamışlardır. Maples ve arkadaşları (2014), kolejde eğitim gören çocuklarla yaptıkları araştırmada duygusal ihmal oranının %24.3 olduğunu saptamışlardır.

Çocuğa yönelik ihmal için birtakım risk faktörleri belirtilmiştir. Örneğin ebeveynlerin alkol/uyuşturucu madde kullanması, ailede psikiyatrik hastalık öyküsü ve ailelerin sosyoekonomik düzeyleri birinci derece risk faktörleridir (Daver'den akt: Stavrianos ve ark., 2011). Duygusal ihmal ile ilişkili olan süreçlerin araştırıldığı çalışmalarda, duygusal olarak ihmal edilmiş çocukların

benlik saygısının ve yaşamdan aldıkları doyumun düşük olduğu, anksiyete bozuklukları yaşadıkları, madde kötüye kullan bozukluklarının olduğu ve depresif semptomlarının olduğu belirtilmektedir (Cohen ve ark., 2017; Simon ve ark., 2009).

2.1.2.5. Çocukluk Çağı Fiziksel İhmal

Çocuğun sağlığı ve refahı için ihtiyaç duyduğu bakımı görmemesi, çocuğun yaralanma ihtimalinin olduğu aşıkarken ebeveynlerin gerekli önlemleri almaması, çocuğun hijyen koşullarının sağlanmaması ve bundan dolayı geçirdiği hastalıkların/yaralanmaların ebeveyn tarafından görmezden gelinmesi ya da geç müdahale edilmesi durumu, çocuğun fiziksel olarak istismar edilmesi olarak adlandırılmaktadır (Polat, 2001; Güler ve ark., 2002; CWIG, 2016; Mennen ve ark., 2010). Fiziksel ihmal, çocuğun solgun ve cılız olması, kirli olması ve uygunsuz giysileri aracılığıyla doğrudan; büyüme geriliği, uyum bozuklukları ve davranış bozuklukları aracılığıyla dolaylı olarak fark edilebilir (Polat, 2001; Taner ve Gökler, 2004; Topbaş, 2004). Yapılan bazı araştırmalar, erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla fiziksel ihmal yaşadıklarını (Özkoç, 2014) ve düşük gelirli bir ailede yaşıyor olmanın (Pelton, 1978; Legano ve ark., 2009), azınlık sayılan gruplardan birinin ferdi olmanın (Mennen ve ark., 2010) birer risk faktörü olduğunu belirtmektedir.

Fiziksel ihmal gelişmemiş ülkeler başta olmak üzere birçok ülkede karşılaşılan bir sorundur. Dünya Sağlık Örgütü (2002), dünyadaki tüm çocukların yaklaşık %23'ünün fiziksel olarak ihmal edildiğini belirtmektedir. Amerika'da yapılan bir araştırma, kolej çocuklarının %5.3'ünün fiziksel olarak ihmal edildiğini aktarmaktadır (Maples ve ark., 2014). Ülkemizde, annelerin çocuklarına yönel ihmal davranışları ve bu davranışların olası nedenlerinin araştırıldığı bir araştırmada, annelerin %28.7'sinin çocuğunun ihtiyaçlarını göz ardı ettiği, %32.2'sinin hastalık durumunda çocuğunu sağlık kuruluşlarına götürmediği ve son olarak %14.7'sinin çocuğunun eğitimi ile ilgili destek vermediği sonucu aktarılmıştır (Güler ve ark., 2002).

2.2. KİŞİSEL BİRİCİKLİK ALGISI

Psikolojinin önemli kavramlarından biri olan biriciklik algısı (sense of uniqueness), Maslow ve Rogers gibi önemli teorisyenler tarafından sıkça dile getirilmiş olsa da ilgili çalışmalar yakın zamana denk gelmektedir. Maslow (1954), bir ruh sağlığı uzmanının, aktarılan tüm tecrübeler, tüm davranışlara ve kişilerarası ilişki biçimlerine dair vereceği tepkinin, bu aktarımı yapan kişinin kişisel biricikliği bağlamında düşünülmesi gerektiğini belirterek kişisel yaşantıların biricikliğine dikkat çekmiştir. Yaşantıların benzersizliğine ve özgünlüğüne dair inanç, *kendini gerçekleştirme* doğrultusunda önemli bir motivasyon kaynağıdır (Kenrick ve ark., 2010). Maslow (1943) kendini gerçekleştiren insanın kendisiyle barışık olduğunu ve kişisel biricikliğine dair saygısının olduğunu ifade etmektedir. Rogers (1961), biriciklik kavramından bahsederken Maslow'un örneğinin bir benzerini vererek sanatçıların ve şairlerin kendi biricikliklerinden bahsetmiş ve bu biricikliği yapıtlarla dile getirmenin cesur bir davranış olduğunu belirtmiştir. Zira Rogers'a göre biriciklik hissi en değerli kişilik yapılarından biridir ve kişiler karşılaştıkları yaşam olaylarında kendi biriciklik deneyimleri ile hareket ederler.

Maslow ve Rogers'ın belirttiği biriciklik kavramından hareket etmekle birlikte, farklılık ve benzerlik üzerine kurulan bir biriciklik tanımı Synder ve Fromkin (1980) tarafından yapılmıştır. Synder ve Fromkin, sosyal bir canlı olan insanın, toplumsal yaşam süreçleri içerisinde diğerlerine benzeme ve diğerlerinden ayrışma/özgünlüğü yakalama ihtiyacının olduğunu öne sürmüşlerdir. Biriciklik ihtiyacı (need for uniqueness) olarak adlandırdıkları bu teori temel alınarak yapılan araştırmalar, yüksek derecede benzerlik veya farklılığın olumlu sonuçlar yaratmayacağı; ideal olanın orta derecede benzerlik/farklılık olacağı sonuçlarına ulaşmışlardır (Lynn ve Synder, 2002). Fromkin (1972), bu hipotezi test etmek amacıyla öğrencilere yaşam tarzını ölçen bir ölçek uygulamış ve akabinde öğrencilere ölçek ile ilgili yanlış geri bildirimler vermiş; geri bildirimlerden sonra öğrencilerin ruh hallerini değerlendirmelerini istemiştir. Biriciklik ihtiyacı yapısının varsayımıyla uyumlu olan sonuçlar, orta derecede benzerlik gösteren öğrencilerin, aşırı benzer veya aşırı farklı olduğunu söyleyen öğrencilere göre daha olumlu bir ruh hali içerisinde olduklarını

göstermiştir. Snyder ve Fromkin'in biriciklik kuramında farklılaşma, kimlik oluşumuna ve özsaygı düzeyine yönelik olumlu katkılar yapmakta benzerlik ise grup aidiyeti sosyal onay ve etkileşime dair katkılar yapmaktadır (Brewer'dan akt: Lalot ve ark., 2017). Bu bağlamda biriciklik ihtiyacının pozitif bir çaba olduğu kabul edilir (Snyder ve Fromkin, 1977).

Literatürdeki bir diğer biriciklik kuramı ise *ergen biricikliği*dir. Ergen biricikliği, depresyon ve intihar gibi olumsuz duygular ile ilişkili olup diğer insanlardan farklılaşma eğilimi ile belirgindir (Elkind, 1967). Ergenlikte meydana gelmeye başlayan fizyolojik ve ruhsal değişimler grandiyöz bir takım algıların oluşmasına yol açarak ergen bireyin kendini spot ışıkları altında hissetmesine neden olur. Bu evrede ergen, başkalarından farklı olduğuna dair bir inanç sistemi geliştirir (Gander ve Gardiner, 1981; Arnett, 1992). Ergen biricikliği ile ilgili önemli araştırmalar yapan Elkind (1967), bu durumu “ergenin kendi kendine anlattığı gerçekdışı bir öykü” olarak tanımlayıp ergenin “dünya üzerindeki hiç kimse daha önce böyle hissetmedi ve dolayısıyla kimse beni anlamayacak” gibi düşünceler üretmesine aracılık ettiğini aktarır. Bu ergenlerde diğerlerinden farklı olduğu hissi nedeniyle riskli davranışlara sıkça rastlanmaktadır (Arnett, 1992). Ergenlerdeki biricikliği ve bunun kaynağını anlamak için Duggan, Lapsley ve Norman (2001) tarafından Ergen Kişisel Biricikliği Ölçeği (Adolescent Invulnerability and Personal Uniqueness) geliştirilmiştir.

Öte yandan Victor Frankl (1985), tüm süreçlerin her insan için biricik olduğunu ve bu anlamda bir mukayese yapmanın doğru olmayacağını belirtmiştir. Kişi, yaşadığı durumun biricik olduğunu anladığında bunun diğer insanlar ile mukayese edilemeyecek kadar özgün olduğunu fark edip bu durum ile baş etme yollarını kendi belirleyecektir. Rogers ve Maslow'un belirttiği biriciklik ile paralel olan bu görüş kişinin –diğer insanlar ile karşılaştırma yapmadan- kendisine dair özgünlüğünü, memnuniyeti ve biricikliğini ön plana çıkarmaktadır. Alan yazınında bu görüşü destekleyen çalışmaların eksikliğini gidermek amacıyla Şimşek ve Yalınçetin (2010), insancıl yaklaşımın kavramsal öngörülerıyla tutarlı bir ölçme aracı geliştirerek, söz konusu değişkenin psikolojik sağlık açısından önemini açıkça göstermişlerdir. Diğer kuramcıların

aktardığı gibi biriciklik, diğer insanlardan farklı olmaya ya da onlara benzemeye indirgenmemiş; kişinin olduğu haliyle kendini değerli ve biricik hissetmesine odaklanılmıştır.

Kişisel biriciklik algısı (KBA) ile ilgili yapılan araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır. Şimşek ve Yalınçetin (2010), KBA ile olumlu ruh sağlığı göstergeleri arasında güçlü korelasyonlara ulaşmışlardır. Beş faktör kişilik modeli ile KBA arasındaki ilişkiler incelenmiş ve beklendiği gibi KBA ve dışadönüklük, gelişime/yeniliğe açıklık arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunmuş; olumsuz gösterge olan nevroitiklik (duygusal dengesizlik) ile negatif bir ilişki bulunmuştur. Yine aynı çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç, KBA ile yaşam doyumu arasında pozitif; depresyon ve kaygı gibi değişkenler arasında ise negatif bir ilişki olduğudur.

Bireyin kendini genel olarak değerli ve kendi içinde özgün hissetmesi ile alakalı çalışmalar pozitif psikolojinin üzerine yoğunlaştığı konulardan bir tanesidir. Literatür incelendiğinde Şimşek ve Yalınçetin'in (2010) tanımladığı biriciklik kavramı ile paralel bir anlam taşıyan kavramların mevcut olduğu görülmektedir. Benlik saygısı, bireylerin kendilerini genel olarak değerli ve yeterli bulmalarını ifade etmekte olup bu bağlamda kişisel biriciklik ile benzer özellikler barındıran bir kavramdır. Synder ve Fromkin (1977) biriciklik ihtiyacı kavramı için; Şimşek ve Yalınçetin (2010), kişisel biriciklik algısı için bu benzerliği test etmiş ve benlik saygısı ile biriciklik arasında orta seviyede güçlü bir ilişki bulmuşlardır. Benzer şekilde Pilarska (2017), biriciklik algısı ile özdeğer arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir. Kişisel biriciklik kavramının yapısı göz önüne alındığında, kişisel biricikliğin, kendini sevme/kendiyle barışık olma, kendini kabul etme (self-acceptance), öz saygı ve öz yeterlilik gibi kavramlarla benzerliklerinin olduğu söylenebilir (Şimşek ve Yalınçetin, 2010).

Kişisel biriciklik algısı ile yapılan çalışmalardan birisinde, Demir, Şimşek ve Proscal (2012), 2.429 kişilik bir örnekleme yaptıkları çalışmada kişisel biricik algısı (KBA) ve arkadaşlık arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Araştırmanın bulguları, arkadaşların birbirlerine değerli ve biricik

hissettirmesinin mutluluğu beraberinde getireceği; arkadaşlık kalitesinin KBA'yı arttırdığı ve bunun da mutluluk düzeyini yükselttiği şeklindedir.

Kişisel biriciklik algısı ile ilgili kültürler arası başka bir çalışmada ise KBA'nın temel psikolojik ihtiyaçlar, ebeveyn tutumu ve mutluluk ile ilişkileri incelenmiştir (Şimşek ve Demir, 2014). Bu araştırmaya Türkiye'den 411 ve Amerika Birleşik Devletleri'nden 370 kişi dahil edilmiş ve mutluluk düzeylerini ölçmek için Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği ve Duygu Düzenleme Ölçeği; biriciklik algılarını ölçmek amacıyla Kişisel Biriciklik Algısı Ölçeği (KBAÖ) ve temel psikolojik ihtiyaçların ebeveyn tarafından ne denli desteklendiğini anlamak için temel psikolojik ihtiyaç memnuniyeti ölçeğinden oluşan bir batarya uygulanmıştır. Araştırmanın sonucu kişisel biriciklik ile anne ve babanın psikolojik ihtiyaçları desteklemesi arasında hem Amerikan örneğinde hem de Türkiye örneğinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı çalışma kişisel biriciklik duygusunun genel mutluluk hali ve kısa süreli mutluluk ile ilişkili olduğu sonucunu ortaya koymuştur.

2.3. ÖZNEL İYİ OLUŞ

Öznel iyi oluş (Subjective Well-Being), kişilerin hayatlarının hem şuan hem de geçmişle ilgili bölümlerini duygusal ve bilişsel olarak değerlendirmelerini ifade etmekte; olumlu duygu, olumsuz duygu ve yaşam doyumu olarak adlandırılan üç bileşenden oluşmaktadır (Diener, 1984; Diener, 2003; Andrews ve Crandall, 1976). Tanımda bahsedilen olumlu duygular, umut, heyecan, neşe, güven; olumsuz duygular ise öfke, nefret, pişmanlık ve benzeri duyguları ifade eder (Diener ve Emmons, 1984). Yaşam doyumu bileşeni ise kişinin yaşamının belirli zamanlarına veya alanlarına yönelik değerlendirmelerini ifade eden; tamamlanma, anlam ve başarı gibi unsurları içeren bilişsel bir bileşendir (Diener ve Suh, 1997; Myers ve Diener, 1995). Yani öznel iyi oluş kavramı iki temel yönü bulunmaktadır: Olumlu ve olumsuz duyguları ifade eden duygusal yön ve yaşam doyumu ile ifade edilen bilişsel/yargısal yön. Birbirinden bağımsız olan fakat birbirleriyle etkileşim halinde olan bu üç bileşen, bireylerin öznel iyi oluş düzeylerini belirlemektedir. Bireyin olumsuz duyguları olumlu duygulara nazaran daha sık yaşaması ve

yaşamının genelinden duyduğu memnuniyetin düşük olması kişinin öznel iyi oluş düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir (Diener, 2001).

Öznel iyi oluş, duygusal ve bilişsel bir değerlendirmeyi ifade eder. Lakin bahsedilen duygusal değerlendirme negatif duyguları da içermektedir. Genel bir iyi oluş hali için duygusal iliş oluş (pozitif ve negatif duyguların dengeli yaşanması) ve yaşamdan duyulan genel memnuniyet gerekmektedir (Akt. Kocayörük ve ark., 2017).

Öznel iyi oluş, psikolojinin üzerinde sıkça durduğu kavramlardan biridir. Zira mutluluk ve iyi olma hali insanların yaşamları boyunca ulaşmak için çabaladıkları en temel amaçtır. Araştırmacılar son yıllarda depresyon ve kaygı bozuklukları gibi psikopatolojileri araştırmanın yanısıra bu hastalıkların mutluluk, olumlu/olumsuz duygulanım, yaşam memnuniyeti ve benlik saygısı gibi olgularla ilişkisini araştırmaya başlamışlardır (Lucas ve ark., 1996; Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010). Hakkında yapılan çalışmalar arttıkça öznel iyi oluş kavramı, felsefe, kişilik psikolojisi, sosyoloji ve sosyal psikoloji gibi çeşitli disiplinlerin araştırma konusu haline gelmiştir. Örneğin kişilik psikologları mutlu ve mutsuz kişilerin kişilik faktörlerini incelemiş; sosyologlar ve sosyal psikologlar ise bireysel mutluluğun toplumsal mutluluğa katkısını incelemişlerdir. Bu bağlamda Seligman ve Csikszentmihalyi (2000), insanlarda hâlihazırda var olan olumlu ruh sağlığı öğelerinin desteklenmesinin önemine vurgu yaparak bu niteliklerin güçlenmesi ile birlikte bireyin kişilerarası ilişkilerde daha başarılı olacağını, esneklik, sorumluluk ve özgünlük düzeylerinin yükseleceğini belirtmişlerdir. Öznel iyi oluş düzeyleri yüksek olan kişiler ile yapılan çalışmalarda kişilerin oy kullanma, yardımda bulunma ve etik gibi konularda daha sorumlu oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Akt. Erkoç, 2017).

2.3.1. Yaşam Doyumu

Öznel iyi oluşun bilişsel yapısını oluşturan yaşam doyumu kavramı, bir insanın yaşamdan beklentileri ile elinde hâlihazırda var olanları karşılaştırması sonucunda elde ettiği durumu, yani yaşamıyla ilgili yaptığı genel bir muhakemeyi ifade etmektedir. Diener ve arkadaşları (1999), yaşam doyumunun

geçmiş, şimdiki zaman ve gelecekle ilgili olduğunu ifade etmiş ve doyum alanlarının aile, sağlık, benlik/kendilik, grup ilişkileri olarak ayrılabilceğini belirtmişlerdir.

Öznel iyi oluşun önemli yapılarından biri olan yaşam doyumunu, öznel iyi oluşun bilişsel yapısını oluşturur ve belirlenen şahsi kriterler aracılığıyla yaşama dair genel bir değerlendirmeyi ifade eder (Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010; Diener ve ark., 1985). Yaşam boyunca kişilerin belirli dönemlerde yaşadıkları olumsuz yaşam olayları (örn. travma, boşanma) kişilerin yaşamdan aldıkları doyumunu düşürmektedir (Diener ve ark., 1999; Suh ve ark., 1996).

Yaşam doyumunu etkileyen faktörleri saptamak amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Örneğin Chow (2005), yaşam doyumunu etkileyen faktörleri araştırdığı araştırmasında sosyoekonomik düzeyin, akademik eğitim düzeyinin, benlik saygısının ve ilişkili olmanın yaşam doyumunu etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Benlik saygısının yaşam doyumunun en önemli yordayıcılarından biri olduğu bilgisini destekleyen birçok çalışma mevcuttur (örn. Yıldız ve Baytemir, 2016; Leon ve Nunez, 2012; Cihangir Çankaya, 2009). Genel sağlık durumu, iş yaşamındaki doyum ve genel yaşam standartlarının da yaşam doyumunu etkilediği yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur (Morrison ve ark., 2011). Suh ve arkadaşları da (1996), yaşam doyumunu ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve yaşam doyumunu ile dışadönüklüğün pozitif; nevrotiklik (duygusal dengesizlik) ile negatif ilişki gösterdiği sonucunu bulmuşlardır.

Gelişime açık olan, dışa dönük olan yani ilişki içinde olmak eğiliminde olan kişilerin yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu yapılan çalışmalarda ulaşılan en önemli bulgulardan bir tanesidir. Yaşamın farklı alanlarında ve sahalarında olumlu deneyimler yaşayan bireylerin mutluluk düzeyinin daha yüksek olduğu ve yaşamlarının geneline dair yaptıkları bilişsel değerlendirme sonucunda doyum yaşadıkları söylenebilir. Buna karşın düşük finansal kaynağı olan, travmatik yaşantılara maruz kalan veya sağlık sorunu yaşayan kişilerin yaşamdan aldıkları doyumun ve mutluluk seviyelerinin düşük olduğu söylenebilir.

2.3.2. Ontolojik İyi Oluş (Ontological Well-Being)

Öznel iyi oluş ile ilgili değerlendirmeler geçmiş, bugün ve gelecekteki hayata ilişkin atıflar içermektedir ve bu doğrultta yaşam doyumunu kişinin zaman perspektifi ile bağdaşır (Cantril'den akt. Diener ve ark., 1985; Shmotkin, 1991; Shmotkin ve ark., 2006). Yaşam doyumunu kavramını açıklanırken kişinin bir değerlendirme yaptığı belirtilmiştir fakat bu değerlendirmenin teorik bir arka plana sahip olmadığı ve somut bir şeye gönderme yapmadığından hareketle Şimşek (2009), öznel iyi oluşun bir göstergesi olarak Ontolojik İyi Oluş (Ontological Well-Being) kavramını geliştirmiştir. Bir diğer adı yaşam projesi olan ontolojik iyi oluş, kişinin yaşamını geçmiş, şimdi ve gelecek olarak kesitlere ayırıp bu kesitlere dair bir değerlendirme yaptığını; bu değerlendirmenin olumlu (yaşamdan doyum, gurur, başarı) ve olumsuz (hayal kırıklığı, suçluluk, yetersizlik) olabileceğini belirtmektedir (Buruk ve ark., 2017; Şimşek ve ark., 2011).

Araştırmacılar, öyküsel düşünme biçimiyle yaşamın, zihinde bir proje olarak şekillendiğini (McAdams, 2008) ve bu proje aracılığıyla bir anlam ve amaç arayan insanın, öyküsel bir düşünce ile hayatının genel bir değerlendirmesini yaptığını belirtmektedir. (McAdams'tan akt. Kocayörük ve ark., 2017). Şimşek (2009), ontolojik iyi oluş yapısının amaca yönelik bir paradigma olarak düşünülebileceğini ifade etmiştir. Kocayörük ve arkadaşları (2017), kişinin, yaşamının geçmiş kısmını, bugününü ve geleceğini bir bütün halinde amaçlılık bağlamında düşündüğünde, yaşamını daha değerli bulacağı ve olumlu duygularında artış gözleneceğini ifade etmişlerdir.

İnsanların yaşamlarını değerlendirmeleri sırasında genellikle bugüne yoğunlaştıkları ve ilgili değerlendirmeye böylece vardıkları fikrinden dolayı ontolojik iyi oluş teorisi zaman perspektifine dayandırılmıştır (Şimşek, 2009). Alan yazınında zaman perspektifinin bireylerin kendi yaşamlarının değerlendirme süreçlerinde önemli bir etkisinin olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Zaman perspektifi ile mutluluk ve iyi oluş arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu rapor eden Boyd ve Zimbardo (2005), geçmişin benlik saygısı, depresyon ve mutlulukla; geleceğin, motivasyon ve başarıyla şimdinin ise risk alma davranışları ve depresyon ile ilişkilendiğini belirtmişlerdir.

Yaşamın bilişsel değerlendirmesi sonucunda geçmişin olumsuz yönleri, pişmanlıklar, travmatik yaşantılar ile; olumlu yönleri ise özlem duyulan ve güç veren yaşantılar ile ilişkilidir (Sword ve ark., 2014). Zimbardo ve Boyd (2015), olumsuz geçmişin, geleceğe yönelik algıları bozduğunu, olumsuz geçmiş ile anksiyetenin, depresyonun, duygusal düzenleme güçlüklerinin ve agresyonun yakından ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Aynı araştırmanın bir diğer bulgusu, olumsuz geçmişin, benlik saygısı ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin çok güçlü olduğudur.

2.4. KAVRAMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLERE AİT LİTERATÜR

2.4.1. Çocukluk Çağı Travmaları ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişki

Çocuklukta yaşanan travmaların yaygınlığı ve bu travmatik deneyimlerin yetişkin yaşamında gözlenen etkilerinin çarpıcılığı, araştırmacıların bu alana dair çalışmalarını artırmasına aracılık etmiştir. Yapılan çalışmalar, çocukluk çağında travmatik deneyimler yaşamış bireylerin yetişkinlikte depresyon, kaygı bozukluğu, dissosiyasyon bozukluğu gibi psikopatolojik durumlarla karşılaşma ihtimallerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Zoroğlu ve ark., 2001; Yanık ve Özmen, 2002; Corcoran ve McNulty, 2018; Oshio ve ark., 2012; Hagborg ve ark., 2018). Psikopatolojilerin yanı sıra çocukluk çağı travmaları ile öznel iyi oluş, pozitif/negatif duygulanım, benlik saygısı, sosyal ilişkilene biçimleri arasında da güçlü bir ilişkinin olduğu bilinmektedir (Infurna, 2015; Oshio ve ark., 2012; Hayward, 2013). Çocukluk çağında yaşanmış olan travmaların öznel iyi oluşu etkilediği ve travmatik deneyimi olan bireylerin yaşama ilişkin doyumlarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ho ve ark., 2008; Ekinci ve Kandemir, 2014). Çocukluk çağında yaşanan travmaların etkileri, cinsiyete, eğitim düzeyine, etnik kökene, gelir düzeyine ve özellikle ikincil travmaların yaşanıp yaşanmadığına göre değişmektedir (Khrapatina ve Berman, 2017; Milot ve ark., 2010). Whitelock ve arkadaşları (2013), yaptıkları araştırmada yaşantılanan travmanın şiddeti ile yaşam doyumunun orta düzeyde olduğunu ve ikincil travma yaşamış kişilerin (boşanma, ölüme tanıklık etme, kaza vb.) yaşam düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çocukluk çağında yaşanan travmaların çoğunlukla gizli tutulması, kişilerin psikolojik destek talep etmelerine engel olmakta ve kişilerin ruhsal yapılanmalarında önemli değişimlere neden olmaktadır. Öznel iyi oluş teorisinin kavramlarıyla yakından ilişkili olan kişilik faktörleri ile çocukluk çağında yaşanmış travmalar arasındaki ilişki birçok araştırmacı tarafından çalışılmıştır. Whitelock ve arkadaşları (2013), travmatik yaşantıları olan çocuklardan yetişkinlikte yaşam doyumu yüksek olanların daha dışadönük ve uyumlu oldukları; düşük olanların ise daha içe kapanık ve nevroitik oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Travmatik yaşantılardan sonra bireylerin gelişim sürecini incelemek adına yapılan çalışmalar travma sonrası büyüme (posttraumatic growth) ve travma sonrası değersizleşme (posttraumatic depreciation) eksenlerinde sürdürülmüştür. Travma sonrası yaşanan olumsuz duyguları, negatif değişimleri ifade eden travma sonrası değersizleşme ile öznel iyi oluş yapıları olan yaşam doyumu ve pozitif duygu/negatif duygu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Kunz ve arkadaşlarının (2017) yaptıkları bir araştırmada travmatik deneyimler ile negatif duygular arasında pozitif yönde güçlü bir ilişkinin olduğu, yaşam memnuiyeti ile posttravmatik değersizleşme arasında negatif yönde güçlü bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cann ve arkadaşları (2010), posttravmatik değersizleşme ile algılanan yaşam kalitesi ve hayatın aranan veya mevcut anlamı arasında güçlü sayılabilecek derecede bir ilişkinin olduğunu bulmuşlardır. Aynı çalışmanın önemli bir diğer bulgusu, girici ruminatif eğilimlerin yani işlevselliği engelleyen tekralayıcı düşünceler ile posttravmatik değersizleşme arasında çok güçlü bir ilişkinin olduğudur. Barrington ve Shakespeare-Finch'in (2013) travmatik deneyimleri olan kişiler ile yaptığı araştırma da benzer bulguları rapor etmiştir. Bu çalışma, depresyon, anksiyete ve stresin öznel iyi oluş göstergeleri ile negatif bir korelasyon gösterdiğini; negatif yaşam deneyimlerinin yaşam doyumunu düşmesine sebebiyet verdiğini ve posttravmatik değersizleşmenin yaşam doyumu ile güçlü bir düzeyde negatif korelasyon gösterdiğini bulmuştur.

Bu bağlamlarda düşünüldüğünde yaşamın tüm hallerinin iptali sayılabilecek ve kişilerin kurduğu tüm anlamları değiştirebilecek şiddette

(Freud, 1915; Benezet, 1999) yaşam olaylarına maruz kalmak kişilerin yaşamdan aldıkları doyumun düşmesine, duygularının negatif ağırlıklı olmasına sebebiyet vermektedir. Bu bilgiyi destekleyen çalışmaların bir diğeri de Corcoran ve McNulty (2018) tarafından yapılan bir çalışmadır. Araştırmacılar bu çalışma aracılığıyla çocukluk çağında istismar veya ihmale maruz kalmış kişilerin yaşam doyumunun ve öznel iyi oluş düzeylerinin düşük olduğu ve negatif duyguların sıkça hissedildiği; genel mutluluğun düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ontolojik iyi oluş, öznel iyi oluşun bir göstergesi olarak temellendirilmiş; yaşamı, geçmiş, şimdi ve gelecek olarak üç farklı zaman perspektifinde değerlendirmeye odaklanmıştır (Şimşek ve Kocayörük, 2013). Bahsi edilen ayrımlar travma bağlamında düşünüldüğünde geçmişte yaşanmış bedensel ve/veya ruhsal bütünlüğü tehdit eden bir olay, kişinin şimdiki ve gelecekteki yaşamını etkileyecektir. Şimşek (2009), yaşam projesinin güncel deneyimlere göre yeniden şekillendirildiğini ifade etmektedir. Shmotkin (2005), öznel iyi oluşun geçmişteki yaşantılar ile şekillendiğini belirtmiş ve yaşamın zaman diyalektiği ile bir öykü olarak tasarlandığını öne sürmüştür. Zaman odaklı bir derecelendirme ile kişinin anlattığı öykü ve öyküdeki ilerlemeler kişinin öznel oluşunu ifade etmektedir.

Shmotkin (2005) ve Şimşek'in (2009) argümanları bağlamında düşünüldüğünde iyi oluşun yalnızca bugünün koşullarından etkilenmediği, geçmiş ve gelecekteki hedefler ile de yakından ilişkili olduğu sonucuna varmak mümkündür. Çocukluk çağında yaşanmış olan bir travmanın bahsedilen yaşam öyküsünün/yaşam projesinin bütünlüğünü bozduğu; travmanın yaşandığı çağ ve travmanın şiddeti (Hayward, 2013) ile orantılı olacak biçimde güvensizlik, negatif duygulanım, olumsuz bağlanma şekilleri gibi süreçleri beraberinde getirebileceği, bu dolayısıyla düşük ontolojik iyi oluşa sebebiyet verebileceği söylenebilir.

Ontolojik iyi oluş kavramı ile travma sonrası stres bozukluğu arasındaki ilişkiye dolaylı olarak gönderme yapan bir çalışmada travmatik yaşantılar ile birlikte kişilerdeki pişmanlık ve anlamsızlık (hiçlik) düzeyinin arttığı; geleceği

dair umudun azaldığı, değişim için aktivite motivasyonunun düştüğü sonucuna varılmıştır (Açıkgöz-Karaoğlu, 2016).

Benzer şekilde Erkmen'in (2017) tramva sonrası hayata küsme ile duygusal iyi oluş göstergeleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada kişilerin travmatik yaşantılardan sonra sosyal/bireysel olarak küsme durumları ile duygusal iyi oluşun negatif duygu boyutu arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç olarak, travmatik deneyimler yaşayan kişilerin yaşamdan aldıkları doyumun azaldığı, pişmanlık ve hiçlik/değersizlik gibi negatif duygularının arttığı ve bunların toplamının bir sonucu olarak öznel iyi oluş düzeylerinin düştüğü söylenebilir.

2.4.2. Çocukluk Çağı Travmaları ile Kişisel Biriciklik Algısı Arasındaki İlişki

Travmatik yaşantıların yalnızca depresyon, anksiyete veya uyum bozukluğu gibi negatif ruh sağlığı göstergeleri üzerinde değil aynı zamanda benlik saygısı, özerklik ve dışadönüklük gibi olumlu ruh sağlığı göstergeleri üzerinde de etkili olduğu bilinmektedir (Ekinci ve Kandemir, 2014). Özellikle pozitif psikoloji literatürü, bireylerin kendilik özelliklerinin travmatik yaşantılardan dolayı ne gibi değişimlere uğradığı; özdeğer, öz yeterlilik ve öz kabul gibi yapıların nasıl yeniden güçlendirilebileceği ile ilgili araştırmaları barındırmaktadır (Joseph ve Linley, 2008).

Kişisel biriciklik algısı, bireylerin kendilerini kendi içlerinde özgün olmayı ve temel tutumlar/özellikler aracılığıyla diğer insanlardan ayrışmalarını ifade etmektedir (Şimşek ve Yalınçetin, 2010). Kişisel biriciklik algısı ile yapılan çalışmalarda, kişisel biriciklik algısı ile pozitif ruh sağlığı göstergeleri arasında güçlü ilişkilere rastlanmıştır. Benlik saygısı kavramının bu bağlamda kişisel biriciklik algısı ile en paralel kavram olduğu söylenebilir (Snyder ve Fromkin, 1977; Şimşek ve Yalınçetin, 2010; Şimşek ve Demir, 2013). Snyder ve Fromkin (1977), biriciklik ile benlik saygısı arasında orta düzeyde bir ilişki

($r=0.37$, $p<0,01$); Şimşek ve Yalınçetin (2010) ise güçlü bir ilişki bulmuştur ($r=0.65$, $p<0,01$).

Kişisel biriciklik algısı, yeni bir kavram olduğundan dolayı travma ile ilgili olarak ulaşılabilecek bir literatür sınırlıdır. Kişisel biriciklik algısı ile yüksek ilişkili gösteren ve benzer oldukları araştırmacılar tarafından ortaya konulan kavramlar (örn. özdeğer, benlik saygısı, öz memnuniyet, öz kabul, özerklik) aracılığıyla travma ve kişisel biriciklik arasındaki ilişki dolaylı olarak ortaya konulabilir.

Benlik saygısı, kişinin kendi değerlendirmesi sonucunda ulaştığı bütünsel bir değerlendirmeyi ve bu dolayısıyla oluşan kendinden memnun olmayı ifade eden bir kavramdır (Rosenberg, 1965; Rosenberg, 1966). Başka bir deyişle benlik saygısı kişinin kendini genel olarak değerli ve yeterli hissetmesi durumu ifade etmektedir. Kişiler, yaşamları boyunca kendilerine yönelik değerlilik ve saygınlık hissini korumak ve artırmak için çaba gösterirler (Tajfel ve Turner, 1986). Çocukluk çağında yaşanan travmalar, olumsuz ebeveyn tutumları ve diğer olumsuz deneyimler kişilerin benlik saygılarının azalmasına neden olmaktadır (Gross ve Keller, 1992; Bolger ve ark., 1998; Mullen ve ark., 1995). Kılıç-Nurkan (2016) yürüttüğü araştırmada çocukluk çağında yaşanan travmalar ile negatif özdeğer arasında güçlü bir ilişki ($r=.31$; $p<.01$) olduğunu rapor etmiştir.

Travmadan sonra meydana gelen değişimlerin incelendiği çalışmalarda travmadan sonra negatif etkilerle belirgin kavramlardan biri travma sonrası değersizleşmedir. Travma sonrası değersizleşme (posttraumatic depreciation), kişinin, travmatik olayın etkisiyle benliğine dair değersizlik, yetersizlik algıları geliştirmesi ve böylece kendine yönelik memnuniyetsizlik yaşaması olarak ifade edilebilir (Cann ve ark., 2010). Travmanın benliğe yönelik algıyı nasıl etkilediğini araştıran bir diğer araştırma da Barnum ve McGovern (2017) tarafından yapılmış olup cinsel olarak istismara uğramış kişilerin benlik saygılarının azaldığını ve böylece yaşamdan aldıkları doyumun da azaldığını göstermektedir.

Aile içindeki kronik istismar ve ihmal yaşantılarının çocuğun kendilik algısına dair olumsuz etkilerinin olduğu (Davis ve ark., 2001), travma mağdurunun, ben ve “diğerleri” arasındaki sınırlara dair farkındalığının zayıfladığı (Bigras ve ark., 2015) ve ilişkilerinde işlevselliğini kaybettiği araştırmacılar tarafından aktarılmaktadır. Özellikle cinsel istismara uğrayan çocukların dünyaya yönelik güvenlerinin sarsıldığı ve bundan dolayı sosyal izolasyon yaşadıkları belirtilmektedir. Finkelhor ve Brown (1985) ise travmatik olaydan sonra çocuğun, fail tarafından damgalanması stigmatizasyon ile içselleşebileceğini ve çocuğun bu dolayım ile suçluluk hisleri geliştireceğini; sonuçta da çocuğun yeterlilik hissini doğrudan zarar görebileceğini belirtmişlerdir.

2.4.3. Kişisel Biriciklik Algısı ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişki

Pozitif psikoloji literatürü incelendiğinde çalışmaların sıklıkla mutluluk, iyi oluş ve bu kavramlara etki eden durumlar hakkında olduğu göze çarpmaktadır. Çalışmaların amacı bireylerde var olan olumlu yapıların nasıl korunabileceği ve bunların nasıl desteklenebileceği sorularına cevap aramaktır. Kişinin yaşam boyunca birey olarak kendisine dair memnuniyeti ise mutluluk ve iyi oluş çalışmalarında en çok incelenen yapılardan biri olmuştur. Yaşamın dinamik sürecinde insanlar kendileriyle ilgili algılarını (değerlilik, öz-yeterlilik, özerklik gibi) yaşadıkları olayların sonucunda güncellerler. Örneğin travmatik bir yaşantı sonrasında kişi kendine dair değersizlik ve yetersizlik duyguları azalabilir; suçluluk duyguları hissedebilir (Theran ve Han, 2013; Barnum ve McGovern, 2017; Korkut, 2012). Bu dolayım ile kişinin kendisine dair algısı olumsuz yönde değişecek, yaşamdan aldığı doyum düşecek ve iyi oluş düzeyi de paralel olarak düşecektir denilebilir.

Kişisel biriciklik algısı ile öznel iyi oluş kavramının bilişsel ve duygusal yapıları olan pozitif duygu/negatif duygu ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi inceleyen Pilarska (2014), özgün bir benlik kurgusu ile yaşam doyumunu ve pozitif duygu arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir. Aynı araştırmada özgünlük ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkiye de dikkat çekilmektedir. Bu araştırma, özgünlük, seçme özgürlüğü, benlik kurgusunun bağımsız/özgün

kuruluşu ile kişisel biriciklik kavramını bir arada ele almış ve kimlik oluşumunun tüm bu süreçlerle yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Kişisel biriciklik teorisine göre bireyler, kişiliklerini oluşturan yapılar dolayımı ile diğer insanlardan orta derecede ayrılmak/farklılaşmak arzusu taşırlar. Bu farklılaşmanın, kişilerin benlik saygılarını yükselteceği düşünülmektedir.

Alan yazını incelendiğinde kişisel biriciklik algısı ile olumlu ruh sağlığı göstergeleri arasında güçlü ilişkilere rastlanmıştır. Şimşek ve Yalınçetin (2010), kişisel biriciklik algısı ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişkinin olduğunu ($r=0.53$, $p<0.01$), kişisel biriciklik algısı ile umutlu olma ($r=0.43$, $p<0.01$), psikolojik dayanıklılık ($r=0.49$, $p<0.01$) ve öznel iyi oluş değişkenleri ile birçok çalışmada ilişkili olduğu ortaya koyulan gelişime açıklık ($r=0.40$, $p<0.01$) ile pozitif yönlü korelasyonlar bulmuşlardır. Aynı araştırmada kişisel biricik algısı ile psikopatoloji arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Beklendiği gibi kişisel biriciklik algısı ile psikopatoloji göstergeleri (depresyon, anksiyete ve nevroz) arasında negatif yönlü ilişkiler bulunmuştur. Demiralay (2016), ergen bireyler ile yaptığı çalışmada ergenlerin kişisel biriciklik algısı ile yaşam doyumları arasında orta dereceli bir ilişkinin olduğu sonucuna varmıştır. Sasagama (2015), biriciklik ile yaşam doyumu arasında orta düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna varmıştır. Aynı çalışmanın önemli bulgularından bir diğeri de biriciklik ile kendini kabul değişkeni arasındaki pozitif yönlü ilişkidir. Aktarılan bulguların ışığında kişisel biriciklik duygusunun artmasının -yani kişi kendini değerli hissediyorsa ve varoluşundan genel bir memnuniyet halindeyse- yaşamdan alınan doyumu arttırdığı söylenebilir.

Öznel iyi oluşun diğere önemli yapılarından olan pozitif duygu-negatif duygu kavramları ile kişisel biriciklik arasındaki ilişkileri inceleyen bazı çalışmalar mevcuttur. Şahin (2015), gerçekleştirdiği çalışmada kişisel biriciklik algısının iyi oluş, olumlu duygu ve olumsuz duygu ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların kişisel biriciklik duygusu ile olumlu duyguları ($r=0.39$, $p<0.01$) ve duygusal iyi oluşları ($r=0.33$, $p<0.01$) arasında

pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Aynı araştırmanın önemli bulgularından bir tanesi de kişisel biriciklik kavramı ile benzer olan “özdeğer” kavramı ile olumlu duygu ($r=0.69$, $p<0.001$) ve duygusal iyi oluş ($r=0.70$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde güçlü bir ilişkinin olduğudur.

Mutluluk ile kişisel biriciklik algısı arasında yapılan çalışmalar kişisel biriciklik algısının yüksek olmasının genel mutluluğu arttırdığı sonucunu ortaya koymuşlardır. Koydemir ve arkadaşlarının (2014) yaptığı çalışmada kişisel biriciklik algısı ve mutluluk arasında 0.65 düzeyinde pozitif güçlü bir ilişki bulunmuştur. Şimşek ve Demir (2014) de -bu fikri destekler nitelikte- genel mutluluk ile kişisel biriciklik algısı arasında güçlü bir ilişkinin ($r= 0.48$, $p<0.01$) olduğu sonucuna varmışlardır.

Kişisel biriciklik ile benzer yapıda olduğu düşünülen kavramlardan biri olan benlik saygısı ile öznel iyi oluş göstergeleri arasındaki ilişkileri inceleyen bazı araştırmalar mevcuttur. Brodski ve Hutz (2012), yaptıkları çalışmada benlik saygısı ile yaşam doyumu ve pozitif duygular arasında güçlü bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulguyu destekler nitelikte birçok çalışma bulunmaktadır (örn. Leon ve Nunez, 2012; Cihangir Çankaya, 2009).

Literatürde yer alan çalışmalar ışığında kişisel biriciklik algısı ile öznel iyi oluş arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Kuramcılar, toplumun veya diğer kurumların baskısından ziyade kişinin kendi davranışlarını kendi inanç ve değerleri doğrultusunda tayin etmesinin önemine vurgu yapmış; özdeğer, kendini kabul, kendini sevme ve yeterlilik gibi yapıların bu dolayısıyla oluştuğunu belirtip kendinden memnun olmanın tüm bunların toplamı olduğunu ifade etmişlerdir (Deci ve ark., 1989). Kendi değerlendirmeleri sonucunda kendini değerli ve biricik olan hisseden bireylerin mutluluk düzeylerinin, yaşamdan aldıkları zevkin ve olumlu duygularının daha yüksek olacağı ifade edilebilir.

III. BÖLÜM

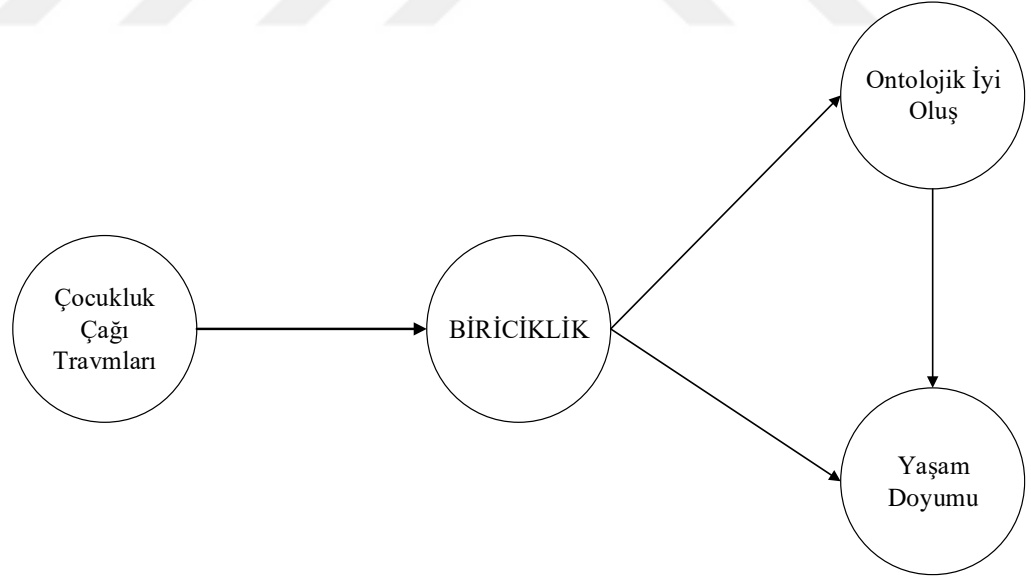
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci/biçimi ve elde edilen verilerin analiz edilmesi hakkında açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, bireylerin çocukluk çağı travmaları ile ontolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkide kişisel biriciklik algısının aracılık rolünü araştırmayı amaçlayan nicel bir çalışmadır. Bu amaçla yukarıda verilen alanyazın ışığında Şekil 1.'de yer alan model tasarlanmıştır.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın örneklemini yaşları 17 ile 53 arasında değişen 149'u kadın, 93'ü erkek toplam 242 kişiden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan kişilere rastlantısal örneklem yöntemiyle ulaşılmıştır. Katılımcılara ilişkin demografik özellikler ve frekans yüzdeleri Tablo 1.'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	N	%
Cinsiyet		
Kadın	149	61,6
Erkek	93	38,4
Medeni Durum		
Bekâr	126	52,1
Evli	106	43,8
Eşi Hayatta Değil	4	1,7
Boşanmış	6	2,5
Eğitim Durumu		
Lise	59	24,4
Ön Lisans	51	21,1
Lisans	94	38,8
Lisansüstü	38	15,7
Anne		
Öz	240	99,2
Üvey	2	0,8
Baba		
Öz	238	98,3
Üvey	4	1,7
Çocuklukta Bakımınızı Üstlenen Kişi/Kişiler		
Annem	193	79,8
Babam	23	9,5
Kardeşim	9	3,7
Anneannem-Babaannem	15	6,2
Diğer	1	0,4

N=242

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında gönüllü katılımcılara onam formu, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (Childhood Trauma Questionnaire), Kişisel Biriciklik Algısı Ölçeği (Personal Sense of Uniqueness Scale), Yaşam Doyumu Ölçeği (Satisfaction with Life Scale) ve Ontolojik İyi Oluş Ölçeği'nden (Ontological Well-Being Scale) oluşan bir batarya uygulanmıştır. Uygulama aşamasında katılımcılara çalışmanın amacı ve gizlilik esası hakkında bilgilendirme yapılmış, çalışmaya devam etmek isteyen katılımcılar onam formunda yer alan ilgili kutucuğu işaretlemiştir. Uygulama, yaklaşık olarak 25 dakika sürmüştür.

3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların demografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla demografik bilgi formunu doldurmaları istenmiştir. Bu form aracılığıyla katılımcıların yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, eğitim durumu ve ebeveynleri hakkında bilgiler edinilmiştir.

3.3.2. Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (Childhood Trauma Questionnaire)

Çocukluk Çağı Travma Ölçeği, Bernstein ve arkadaşları tarafından 1995 yılında geliştirilmiş 28 soruluk, 5'li likert tipinde (1: Hiçbir zaman; 5: Çok sık) bir öz bildirim ölçeğidir. Bu ölçek, çocukluk çağında yaşanmış olan duygusal, cinsel ve fiziksel ihmalleri ölçmektedir. Ölçek, ilk geliştirildiğinde 53 maddeden oluşturulmuştur ardından Bernstein (2003) ölçeğin 28 maddelik formunu geliştirmiştir. Bu çalışmada Şar ve arkadaşları (1996) tarafından Türkçeye uyarlanan 28 maddelik versiyon kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlilik güvenilirlik çalışması ise yine Şar ve arkadaşları tarafından 2013 yılında yapılmıştır.

Şar ve arkadaşlarının 24 dissosiyatif bozukluk tanılı hasta grubu ve kontrol grubu ile yaptığı geçerlilik güvenilirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa değeri tüm denek grubu için 0.93 olarak rapor edilmiştir (N= 123). Test tekrar testinde korelasyon katsayısı 0.90 olarak rapor edilmiştir (p<0.001;

N=48). Ölçme aracıyla ilgili aktarılan katsayılar, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ), 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçekler ve her bir alt ölçeği oluşturan maddeler şöyledir: Duygusal istismar (3, 8, 14, 18, 25), fiziksel istismar (9, 11, 12, 15, 17), cinsel istismar (20, 21, 23, 24, 27), fiziksel ihmal (1, 2, 4, 6, 26) ve duygusal ihmal (5, 7, 13, 19, 28). Beş alt ölçeğin puanlarının toplamı çocukluk çağında yaşanmış olan travmaların toplam puanını verir. Alt ölçeklerin her birinden alınabilecek en düşük puan 5, en yüksek puan ise 25'tir. Tüm ölçekten ise alınabilecek en düşük puan ise, en yüksek puan 125'tir. Çocukluk Çağı Travmalar Ölçeği, ters puanlanan 7 maddeye sahiptir: 2, 5, 7, 13, 19, 26, 28.

3.3.3. Kişisel Biriciklik Algısı Ölçeği (Personal Sense of Uniqueness Scale)

Şimşek ve Yalınçetin (2010) tarafından kişilerin biriciklik algılarını ölçmek amacıyla geliştirilen Kişisel Biriciklik Algısı Ölçeği 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 5'li likert tipinde (1: Bana hiç uygun değil; 5: Bana tamamen uygun) olan ölçeğin, yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin toplam varyansın %57.33'ünü açıklayan tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu bulunmuştur. Elde edilen yapı doğrulayıcı faktör analizi ile sınınmış ve kurulan modelin uyum iyiliği değerleri $\chi^2 = 1.51$ ($p < .05$), $df = 5$, $\chi^2/df = 0.30$, GFI = 1.00, AGFI = 1.00, SRMR = .008, RMSEA = .000, ve CFI = 1.00 olarak rapor edilmiştir. Güvenirlik çalışmaları kapsamında ise ölçek 45 kişiye iki hafta arayla uygulanmış, iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı 0.80 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı ise 0.81 olarak hesaplanmıştır (Şimşek ve Yalınçetin, 2010). Ölçeğin 3. maddesi ters puanlanmaktadır.

3. 3. 4. Yaşam Doyumu Ölçeği (Satisfaction with Life Scale)

Yaşam Doyumu Ölçeği (Satisfaction with Life Scale- SWLS) kişilerin yaşamlarından aldıkları doyumunu ölçmek amacıyla Diener ve arkadaşları tarafından 1985 yılında geliştirilen bir öz bildirim ölçeğidir. 5 maddeden ve tek

faktörden oluşan Yaşam Doyumu Ölçeği, 7'li likert tipinde olup (1: Kesinlikle katılmıyorum; 7: Kesinlikle katılıyorum) ölçekten alınabilecek en düşük puan 5, en yüksek puan 35'tir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi kişinin yaşamından aldığı doyumun yükseldiğini ifade etmektedir.

Yaşam Doyumu Ölçeği'nin Deiner (1985) tarafından yapılan geçerlilik-güvenirlik çalışmasında Cronbach's Alfa değeri 0.86 olarak; test-tekrar test güvenilirliği katsayısı ise 0.73 olarak rapor edilmiştir. Ülkemizde çeşitli zamanlarda Yaşam Doyumu Ölçeği'nin geçerlik- güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin Türkçeye kazandıran Durak ve arkadaşlarının (2008) yaptığı çalışmada tatmin edici bir geçerlilik raporlarıdır ($\alpha = .86, .82$). Durak ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada Cronbach's Alfa değeri 0.80 olarak raporlanmıştır. Yetim (1993) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.86, test-tekrar test güvenilirliği katsayısı 0.73 olarak rapor edilmiştir. Köker'in (1991) üç hafta arayla gerçekleştirdiği test-tekrarı testi ile vardığı güvenirlik katsayısı 0.85'tir. Literatürde yer alan bu sonuçlar Yaşam Doyumu Ölçeği'nin güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

3. 3. 5. Ontolojik İyi Oluş Ölçeği (Ontological Well-Being Scale)

Ontolojik İyi Oluş Ölçeği (Ontological Well-Being Scale- OWBS) Şimşek ve Kocayörük tarafından 2013 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, kişilerin iyi oluşlarını üç ayrı zamana dair nasıl değerlendirdiklerini ve bunlarla ilgili duygusal yargılarını anlamak amacıyla geliştirilmiştir: Geçmiş, şimdi ve gelecek.

Ontolojik iyi oluş ölçeği, 24 sorudan ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Hiçlik/anlamsızlık (nothingness) alt boyutu, amaçsız, kaybolmuş, boşvermiş ve endişeli gibi özellikleri içeren 6 maddeden (10, 11, 15, 16, 17, 18) oluşmakta ve toplam varyansın % 33,54'ünü açıklamaktadır. Umut (hope) alt boyutu, umutlu, güçlü, kendinden emin, hevesli gibi pozitif özellikler barındıran 6 maddeden (19, 20, 21, 22, 23, 24) oluşmakta ve toplam varyansın % 13,39'unu açıklamaktadır. Üçüncü alt boyut olan Pişmanlık (regret), pişmanlık, suçluluk, hayal kırıklığı ve üzüntü gibi negatif özellikli 7 maddeden (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7) oluşmakta ve toplam

varyansın % 7,95'ini açıklamaktadır. Ontolojik İyi Oluş Ölçeği'nin son alt boyutu olan Harekete Geçme (activation), motive olmuşluk, enerjik ruh hali gibi geleceğe yönelik ruhsal bir motivasyon kazanmış olmayı ifade eden 5 maddeden (8, 9, 12, 13, 14) oluşmakta ve toplam varyansın % 7,31'ini açıklamaktadır. Ölçeğin dört alt boyutu açıklanan toplam varyansın % 62'sini açıklamaktadır (Şimşek ve Kocayörük, 2013). Ölçekteki 1. 3. ve 8. maddeler ters puanlanmaktadır.

Şimşek ve Kocayörük'ün (2013) yaptıkları çalışmada OWBS'nin benzer ölçekler ve diğer psikolojik iyi oluş unsurları ile ilişkisi kontrol edilmiştir. Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PANAS), Yaşam Doyumu Ölçeği (SWLS) ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFI) ile güçlü korelasyonlar rapor edilmiştir. Örneğin; Pişmanlık faktörü ile PANAS ölçeğinin *negatif duygular* alt boyutu arasında 0.59 gibi güçlü bir ilişki; Umut faktörü ile BFI'nin *gelişime açık olma* faktörü arasında 0.52 gibi güçlü bir ilişki içinde olduğu sonuçlarına varılmıştır. (Şimşek ve Kocayörük, 2013).

3. 5. İşlem

Ölçme amacıyla oluşturulan ölçek bataryası çalışmaya katılmaya gönüllü kişilere uygunlanmıştır. Bu aşamadan önce katılımcıya araştırmanın genel hatları hakkında bilgi verilmiş ve istediği zaman çalışmayı neden belirtmeksizin sonlandırabileceği hatırlatılmıştır. Ölçek bataryasının uygulanması işleminden sonra tüm veriler kontrol edilmiş ve eksik/yanlış doldurulan ölçekler çalışmaya dahil edilmemiştir.

3. 6. Verilerin Çözümlemesi

Verilen toplanması aşamasından sonra elde edilen veriler, SPSS 22.0 programı ile analize uygun hale getirilmiştir. Araştırmanın başlangıcında oluşturulan teorik model elde edilen veriler aracılığıyla LISREL programında test edilmiştir.

IV. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde literatür bilgileri temel alınarak oluşturulan araştırma hipotezleri test edilecektir. Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişki ve bu ilişkilere dair değerler verilecek, ardından oluşturulan ölçme modelinin uyum iyiliği tabloları aktarılacaktır. Son olarak da çocukluk çağında yaşanan travmalar ile öznel iyi oluş değişkenleri olan ontolojik iyi oluş ve yaşam doyumu değişkenleri arasındaki ilişkide kişisel biriciklik algısının aracılık etkisinin test edildiği yapısal eşitlik modellemesi aktarılacaktır.

4.1. Ölçme Modeline İlişkin Sonuçlar

Söz konusu gözlenen değişkenlerin kullanılmasıyla araştırma modeline ilişkin ölçme modeli test edilmiştir. Ölçme modelinin standardize edilmiş çözümlene değerlerine ilişkin diyagram Şekil 2.'de; ölçme modeline ilişkin T değerleri de Şekil 3.'te gösterilmiştir.

4.1.1. Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Araştırmada kullanılan ölçme araçları ve bu araçların alt ölçeklerinin standart sapma değerleri, ortalamaları ve birbirleriyle olan ilişkileri Tablo 2.'de gösterilmiştir.

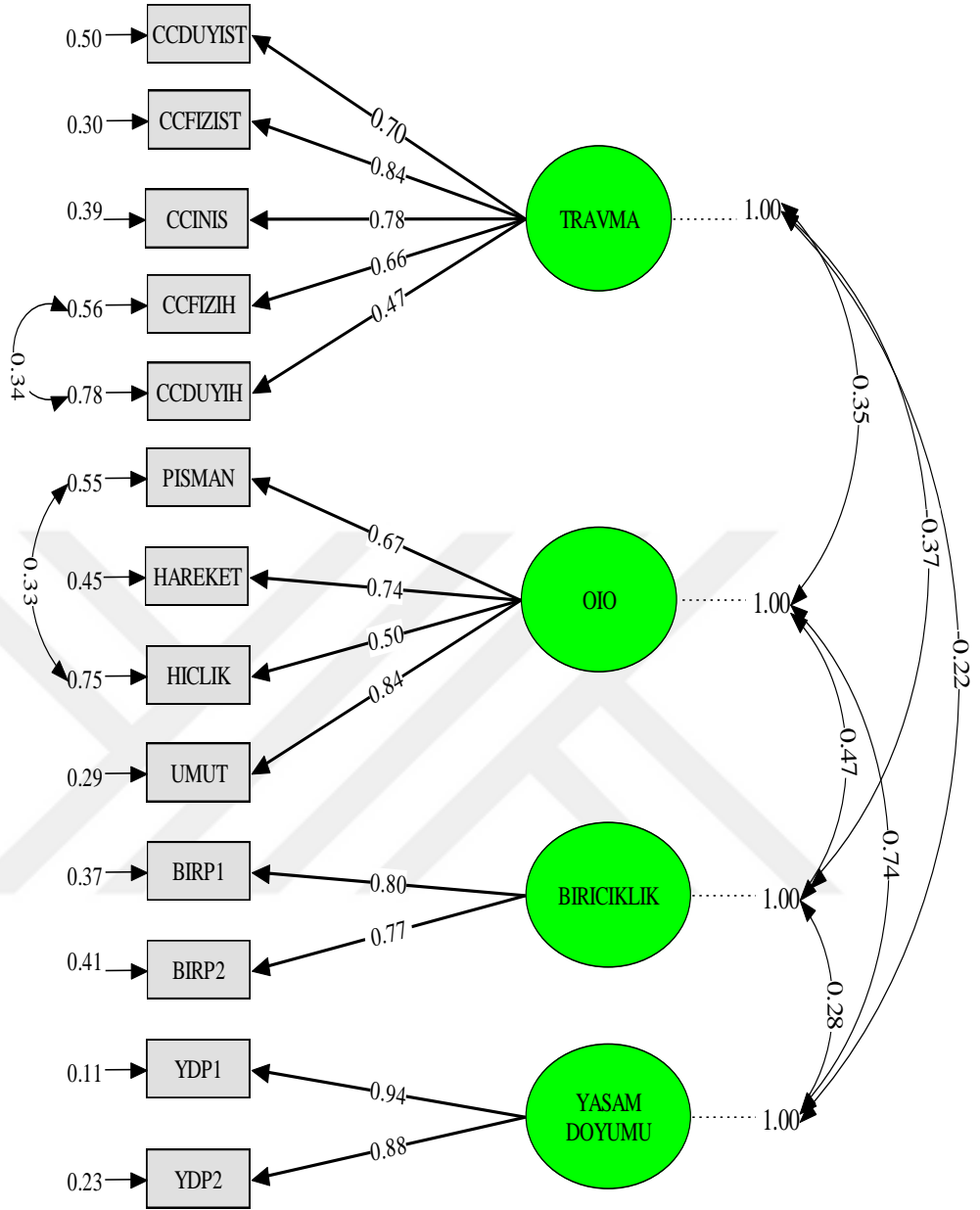
Değişkenler arası ilişkilerin yer aldığı Tablo 2 incelendiğinde korelasyonların -0,15-0,83 arasında değiştiği; çocukluk çağında yaşanan travmalar ile kişisel biriciklik algısı arasında orta güçte negatif bir ilişkinin ($r=-.35$, $p<.01$) ve yaşam doyumu ile orta güçte negatif bir ilişkinin ($r=-.20$, $p<.01$) olduğu görülmektedir. Ayrıca çocukluk çağı travmaları ile ontolojik iyi oluş değişkeninin alt boyutları olan pişmanlık ($r=.39$, $p<.01$), harekete geçme ($r=-.15$, $p<.05$), hiçlik/anlamsızlık ($r=.49$, $p<.01$) ve umut ($r=-.25$, $p<.01$) arasında orta güçlü ilişkilerin olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	M	SS	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. CCTRAVMA	41.35	15.16	1												
2. BIRICIKLIK	17.50	3.80	-,351**	1											
3. YD	14.64	4.77	-,208**	,243**	1										
4. OİO	63.69	10.45	,271**	,110	,112	1									
5. CCDUYIS	7.61	3.60	,814**	-,239**	-,205**	,193**	1								
6. CCFIZIS	6.64	3.51	,839**	-,256**	-,098	,229**	,784**	1							
7. CCINS	6.89	3.90	,808**	-,284**	-,155*	,203**	,719**	,750**	1						
8. CCFIZIH	8.28	3.62	,835**	-,301**	-,092	,229**	,516**	,599**	,518**	1					
9. CCDUYIH	11.28	5.16	,667**	-,297**	-,265**	,182**	,291**	,271**	,266**	,633**	1				
10. PISMAN	16.64	5.73	,391**	-,234**	-,542**	,437**	,298**	,238**	,302**	,257**	,380**	1			
11. HAREKET	14.95	4.34	-,152*	,239**	,532**	,425**	-,133*	-,058	-,112	-,095	-,198**	-,440**	1		
12. HICLIK	11.88	5.85	,493**	-,184**	-,277**	,589**	,370**	,380**	,403**	,404**	,365**	,693**	-,295**	1	
13. UMUT	20.20	6.42	-,255**	,388**	,554**	,406**	-,207**	-,152*	-,228**	-,169**	-,243**	-,513**	,664**	-,369**	1

Not: N= 242. *p<.05; **P<.01; CCTRAVMA: Çocukluk Çağı Travmaları; CCDUYIS: Çocukluk Çağı Duygusal İstismar; CCFIZIS: Çocukluk Çağı Fiziksel İstismar; CCINS: Çocukluk Çağı Cinsel İstismar; CCFIZIH: Çocukluk Çağı Fiziksel İhmal; CCDUYIH: Çocukluk Çağı duygusal İhmal; OİO: Ontolojik İyi Oluş; PISMAN: OİO'nun Pişmanlık Alt Boyutu; HAREKET: OİO'nun Harekete Geçme Alt Boyutu. HICLIK: OİO'nun Hiçlik Alt Boyutu; UMUT: OİO'nun Umut Alt Boyutu; BIRICIKLIK: Kişisel Biriciklik Algısı; YD: Yaşam Doyumu

Şekil 2. Ölçme Modelinin Standardize Edilmiş Çözümleme Değerleri

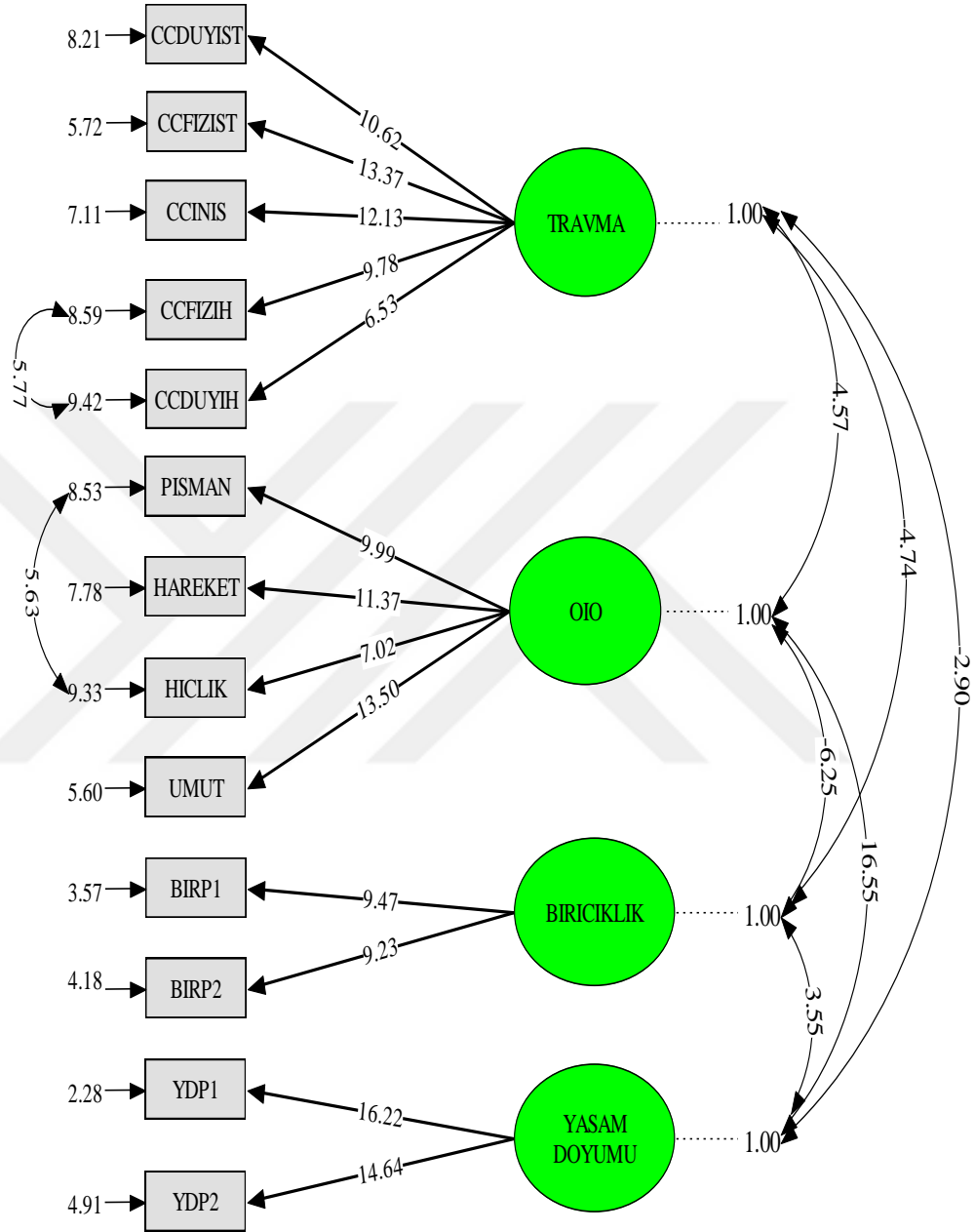

Not: N= 242. CCTRAVMA: Çocukluk Çağı Travmaları; CCDUYIS: Çocukluk Çağı Duygusal İstismar; CCFIZIS: Çocukluk Çağı Fiziksel İstismar; CCINIS: Çocukluk Çağı Cinsel İstismar; CCFIZIH: Çocukluk Çağı Fiziksel İhmal; CCDUYIH: Çocukluk Çağı duygusal İhmal; OİO: Ontolojik İyi Oluş; PISMAN: OİO'nun Pişmanlık Alt Boyutu; HAREKET: OİO'nun Harekete Geçme Alt Boyutu. HICLIK: OİO'nun Hiçlik Alt Boyutu; UMUT: OİO'nun Umut Alt Boyutu; BİRİKLİK: Kişisel Biriciklik Algısı; BIRP1 ve BIRP2: Biriciklik Algısının Parselleri; YD: Yaşam Doyumunu; YDP1 ve YDP2: Yaşam Doyumun Parselleri.

Şekil 2'deki değerlere bakıldığında, tüm faktör yüklerinin .47 ile .94 arasında yer aldığı ve genel olarak .70'in üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu faktör yüklerine ilişkin t değerleri de Tablo 3'te verilmekte ve tüm t değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla tüm

gözlenen değişkenlerin, örtük yapıların güvenilir göstergeleri olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3. Ölçme Modeline İlişkin T Değerleri

Not: N= 242. CCTRAVMA: Çocukluk Çağı Travmaları; CCDUYIS: Çocukluk Çağı Duygusal İstismar; CCFIZIS: Çocukluk Çağı Fiziksel İstismar; CCINIS: Çocukluk Çağı Cinsel İstismar; CCFIZIH: Çocukluk Çağı Fiziksel İhmal; CCDUYIH: Çocukluk Çağı duygusal İhmal; OİO: Ontolojik İyi Oluş; PISMAN: OİO'nun Pişmanlık Alt Boyutu; HAREKET: OİO'nun Harekete Geçme Alt Boyutu. HICLIK: OİO'nun Hiçlik Alt Boyutu; UMUT: OİO'nun Umut Alt Boyutu; BİRİCİKLİK: Kişisel Biriciklik Algısı; BIRP1 ve BIRP2: Biriciklik Algısının Parselleri; YD: Yaşam Doyumunu; YDP1 ve YDP2: Yaşam Doyumunun Parselleri.

4.1.2. Ölçme Modeli Uyum İyiliği Değerleri

Araştırmanın değişkenleri aracılığıyla elde edilen ölçme modeline ilişkin uyum iyiliği değerleri Tablo 3.'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ölçme Modeline İlişkin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum Ölçüsü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Değer	Yorum
χ^2			226.30	
sd			59	
χ^2/sd	2	5	3.83	Kabul Edilebilir
RMSEA	$0 < RMSEA < .05$	$.05 < RMSEA < .10$.12	Yetersiz Uyum
SRMR	$0 < SRMR < .05$	$.05 < SRMR < .08$.08	Kabul Edilebilir
NFI	$.95 < NFI < 1$	$.90 < NFI < .95$.90	Kabul Edilebilir
CFI	$.95 < CFI < 1$	$.90 < CFI < .95$.92	Kabul Edilebilir
GFI	$.95 < GFI < 1$	$.90 < GFI < .95$.85	Yetersiz Uyum

N=242

Tablo 3.'te gösterilen sonuçlar incelendiğinde ölçme modelinin veriye yeterli seviyede uyum sağlamadığı anlaşılmaktadır. LISREL programının ürettiği öneriler incelendiğinde CCT örtük değişkeninin Fiziksel İhmal ile Duygusal İhmal ve OİO örtük değişkeninin Hiçlik ile Pişmanlık göstergelerinin hatalarının ilişkilendirilmesinin modele ciddi anlamda katkı yapacağı görülmüştür. Teorik olarak da oldukça bekendik bu ilişkilerin modele eklenmesi neticesinde modelin uyum iyiliği değerlerinin oldukça yükseldiği gözlenmiştir. Revize edilen ölçme modeline ilişkin yeni uyum iyiliği değerleri Tablo 4.'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Revize Edilmiş Ölçme Modeline İlişkin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum Ölçüsü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Değer	Yorum
χ^2			122.24	
sd			57	
χ^2/sd	2	5	2.14	İyi Uyum
RMSEA	0<RMSEA<.05	.05<RMSEA<.10	.07	Kabul Edilebilir
SRMR	0<SRMR<.05	.05<SRMR<.08	.08	Kabul Edilebilir
NFI	.95<NFI<1	.90<NFI<.95	.94	Kabul Edilebilir
CFI	.95<CFI<1	.90<CFI<.95	.97	İyi Uyum
GFI	.95<GFI<1	.90<GFI<.95	.91	Kabul Edilebilir

N=242

Yapılan revizyon işleminden sonra ölçme modeline ilişkin uyum iyiliği değerleri Tablo 4.'te gösterilmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere yapılan revizyon işleminin akabinde uyum iyiliği değerlerinde olumlu bir değişim gözlenmiştir. Yapılan revizyon işleminin ölçme modelinin uyum iyiliği değerlerinde yapmış olduğu bu etkinin anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare farklılık testi (104, 2: $p<.05$) anlamlı çıkmıştır.

4.1.3. Ölçme Modeline İlişkin Parametre Değerleri

Ölçme modeline ilişkin standardize edilmiş ve edilmemiş faktör yüklerinin, standart hata ve t puanlarının yer aldığı bilgiler Tablo 5.'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Ölçme Modeline İlişkin Parametre Değerleri

Örtük ve Gözlenen Değişkenler	Standardize Edilmemiş Faktör Yükleri	Standart Hata	t	Standardize Faktör Yük Değerleri
CCTRAVMA				
CCDUYIS	2.53	0.24	10.62*	0.70
CCFIZIS	2.93	0.22	13.37*	0.84
CCINIS	3.03	0.25	12.13*	0.78
CCFIZIH	2.39	0.24	9.78*	0.66
CCDUYIH	2.46	0.38	6.53*	0.47
OİO				
PISMAN	3.84	0.38	9.99*	0.67
HAREKET	3.21	0.28	11.37*	0.74
HICLIK	2.94	0.42	7.02*	0.50
UMUT	5.41	0.40	13.50*	0.84
BIRICIKLIK				
BIRP1	1.86	0.20	9.47*	0.80
BIRP2	1.46	0.16	9.23*	0.77
YD				
YDP1	2.77	0.17	16.22*	0.94
YDP2	1.78	0.12	14.64*	0.88

Not: N= 242. *p<.05; CCTRAVMA: Çocukluk Çağı Travmaları; CCDUYIS: Çocukluk Çağı Duygusal İstismar; CCFIZIS: Çocukluk Çağı Fiziksel İstismar; CCINIS: Çocukluk Çağı Cinsel İstismar; CCFIZIH: Çocukluk Çağı Fiziksel İhmal; CCDUYIH: Çocukluk Çağı duygusal İhmal; OİO: Ontolojik İyi Oluş; PISMAN: OİO'nun Pişmanlık Alt Boyutu; HAREKET: OİO'nun Harekete Geçme Alt Boyutu. HICLIK: OİO'nun Hiçlik Alt Boyutu; UMUT: OİO'nun Umut Alt Boyutu; BIRICIKLIK: Kişisel Biriciklik Algısı; BIRP1 ve BIRP2: Biriciklik Algısının Parselleri; YD: Yaşam Doyumu; YDP1 ve YDP2: Yaşam Doyumunun Parselleri.

Tablo 5.'te görülebileceği üzere standardize edilmiş faktör yüklerinin .47 ile .88 arasında değiştiği ve tümünün istatistiksel olarak anlamlı olduğu (p<.05) anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar dolayısıyla, bahsedilen istatistiki veriler, ölçme

modelindeki gözlenen değişkenlerin, örtük değişkenlerinin güvenilir göstergeleri olduğuna dair kanıt olarak sunulmaktadır.

4.1.4. Örtük Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Ölçme modelinin örtük değişkenleri arasındaki ilişkiler için LISREL 8.80 aracılığıyla yapılan analizlere dair bulgular Tablo 6.'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Örtük Değişkenler Arasındaki İlişkiler

	CCTRAVMA	OIO	BIRICIKLIK	YD
CCTRAVMA	-			
OIO	.35	-		
BIRICIKLIK	-.37	.47	-	
YD	-.22	.74	.28	-

Not: CCTRAVMA: Çocukluk Çağı Travmaları; OIO: Ontolojik İyi Oluş; BIRICIKLIK: Kişisel Biriciklik Algısı; YD: Yaşam Doymu.

Tablo 6.'dan görülebileceği üzere örtük değişkenler arasındaki ilişkilerin genel olarak orta düzeydedir. En yüksek ilişki yaşam doymu ve ontolojik iyi oluş değişkenleri arasında olup bunu takip eden ilişki ise biriciklik algısı ve ontolojik iyi oluş değişkenleri arasındaki ilişkidir. En düşük ilişkinin ise yaşam doymu ve çocukluk çağı travmaları arasında olduğu görülmektedir.

4.2. Yapısal Modelin Test Edilmesi

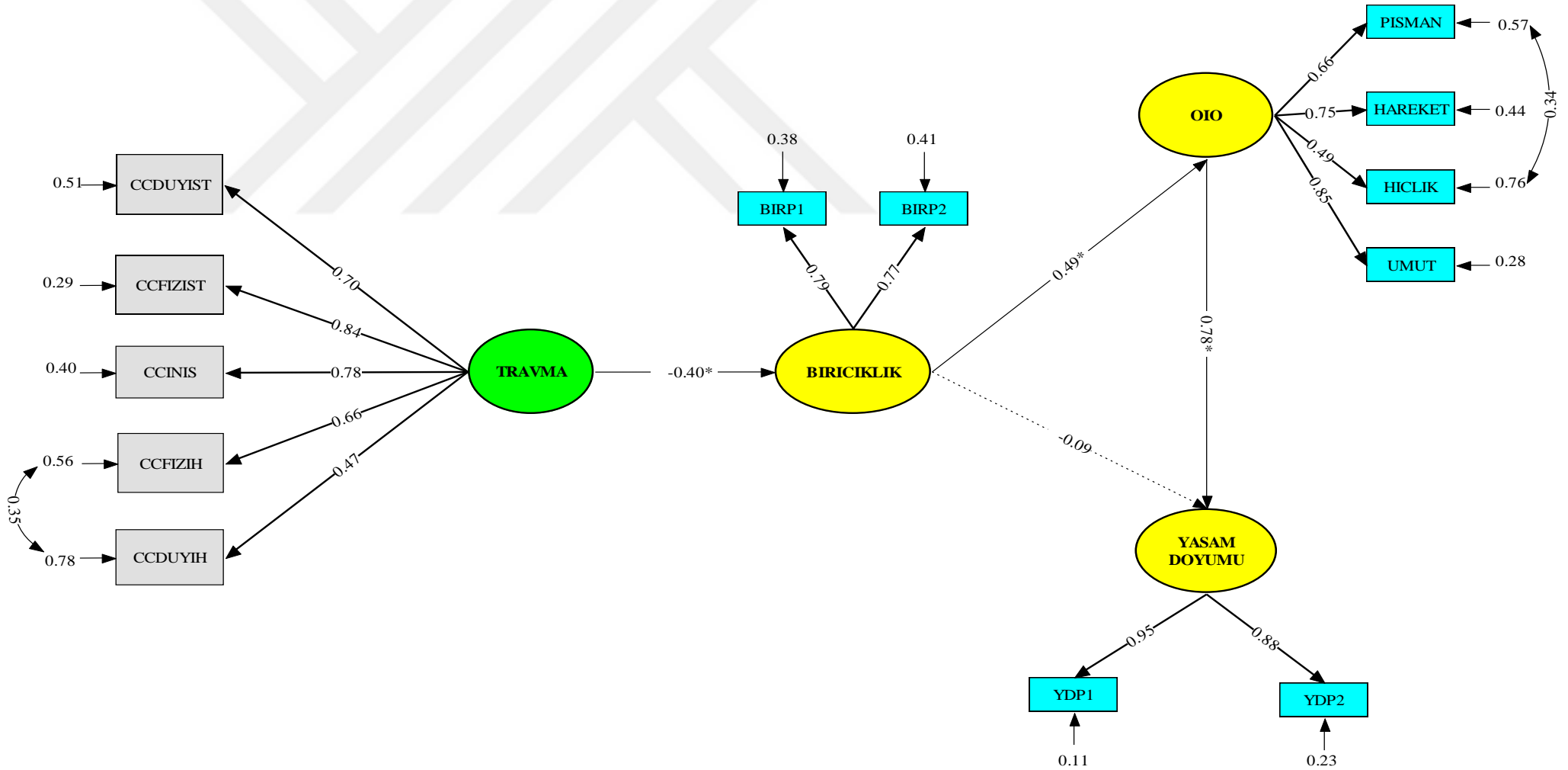
Yapısal modele ilişkin uyum iyiliği değerleri Tablo 7.'de gösterilmiş olup bu söz konusu modelin veri tarafından yeterli düzeyde desteklendiği anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Yapısal Modele İlişkin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum Ölçüsü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Değer	Yorum
χ^2			130.28	
sd			59	
χ^2/sd	2	5	2.20	İyi Uyum
RMSEA	0<RMSEA<.05	.05<RMSEA<.10	.07	Kabul Edilebilir
NFI	.95<NFI<1	.90<NFI<.95	.94	Kabul Edilebilir
CFI	.95<CFI<1	.90<CFI<.95	.96	İyi Uyum
GFI	.95<GFI<1	.90<GFI<.95	.91	Kabul Edilebilir

N=242

Şekil 4. Yapısal Modele İlişkin Standardize Edilmiş Çözümleme Değerleri

Not: N= 242. *p<.05. CCTRAVMA: Çocukluk Çağı Travmaları; CCDUYIS: Çocukluk Çağı Duygusal İstismar; CCFIZIS: Çocukluk Çağı Fiziksel İstismar; CCINIS: Çocukluk Çağı Cinsel İstismar; CCFIZIİH: Çocukluk Çağı Fiziksel İhmal; CCDUYIİH: Çocukluk Çağı duygusal İhmal; OİO: Ontolojik İyi Oluş; PISMAN: OİO'nun Pişmanlık Alt Boyutu; HAREKET: OİO'nun Harekete Geçme Alt Boyutu. HİCLİK: OİO'nun Hiçlik Alt Boyutu; UMUT: OİO'nun Umut Alt Boyutu; BİRİCİKLİK: Kişisel Biriciklik Algısı; BIRP1 ve BIRP2: Biriciklik Algısının Parselleri; YD: Yaşam Doyumunu; YDP1 ve YDP2: Yaşam Doyumunun Parselleri.

Söz konusu modele ilişkin standardize edilmiş parametre değerleri Şekil 4.'te verilmektedir. LISREL tarafından hesaplanan dolaylı etki değerleri, öncelikle çocukluk çağı travmanın biriciklik üzerinden ontolojik iyi oluş (OİO) değişkenine dolaylı etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu (.20, SH = .05, $p < .05$) belirlenmiştir. Benzer şekilde, kişisel biriciklik algısının, ontolojik iyi oluş (OİO) üzerinden yaşam doyumu değişkenine dolaylı etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (.30, SH = .09, $p < .05$). Son olarak, çocukluk çağı travmanın hem kişisel biriciklik algısı hem de ontolojik iyi oluş üzerinden yaşam doyumuna olan etkisi de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (-.12, SH = .04, $p < .05$).

Son olarak test edilen modelin, ontolojik iyi oluş (OİO) değişkenindeki varyansın %24'ünü açıkladığı, kişisel biriciklik algısı değişkenindeki varyansın %16'sını açıkladığı ve son olarak yaşam doyumu değişkenindeki varyansın %55'ini açıkladığı görülmüştür.

V. BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Literatür temel alınarak oluşturulan yapısal model LISREL 8.80 programı aracılığıyla test edilmiş ve çocukluk çağında yaşanan travmaların, kişisel biriciklik algısı üzerinden ontolojik iyi oluşu ve yaşam doyumunu etkilediği hipotezi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Araştırmanın diğer bulguları, çocukluk çağı travmalarının, biriciklik algısı üzerinden ontolojik iyi oluş haline yaptığı; biriciklik algısının, ontolojik iyi oluş üzerinden yaşam doyumuna yaptığı etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğudur. Araştırmanın ulaştığı sonuçları destekleyen çalışmalara rastlamak mümkündür. Bahsedilen destekleyici çalışmalar aşağıdaki başlıklar altında aktarılacaktır.

4.1. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Elde Edilen Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde çocukluk çağı travmaları ile biriciklik algısı arasında negatif bir korelasyon bulunduğu görülmektedir. Araştırmanın değişkenlerine dair kavramsal açıklamaların bulunduğu bölümde de dile getirildiği gibi kişisel biriciklik algısı, Şimşek ve Yalınçetin (2010) tarafından kişilerin kendilerini kendi içlerinde özgün ve değerli olarak hissetmeleri olarak ifade edilmiş; benlik saygısı, özdeğerlilik, öz yeterlik gibi kavramların kişisel biriciklik ile benzer kavramlar olduğu belirtilmiştir. Kişisel biriciklik kavramı, her ne kadar psikoloji biliminde sıkça vurgu yapılan bir kavram olsa da ölçek geliştirme çalışması yakın zamanda yapılmıştır. Bu nedenle çocukluk çağı travmaları ile kişisel biriciklik kavramı arasındaki ilişkiye dair kaynaklar yetersizdir. Kişisel biriciklik kavramı ile benzer yapıda olduğu düşünülen ve aralarında yüksek ilişkiler bulunan bazı kavramlardan yola çıkarak travma ile ilişkilerine dair literatür aktarılacaktır. Joseph (2014), 108 kadın ve 40 erkek ile yaptığı çalışmada çocukluk çağı travmaları ile benlik saygısı arasında orta derecede güçlü negatif bir ilişki raporlamıştır. Ergenlerdeki olumsuz çocukluk deneyimlerinin benlik saygısı ve

depresyonla olan ilişkisini araştıran Ju ve Lee (2018), çocukluktaki travmatik yaşantılar ile benlik saygısı arasında negatif bir ilişki rapor etmişlerdir. Benzer olarak, Güneri Yöyen (2016), çocukluktaki duygusal istismarın ve fiziksel istismarın kişilerin kendilerine dair duydukları genel değerlilik hissini yordadığı sonucuna ulaşmıştır.

Kişinin kendi benliğini yeterli ve değerli bulması halinde hissedeceği özgünlük yani biriciklik, birey ile “ötekiler” arasındaki ayrımı sağlayacak ve bu dolayısıyla kimlik tanımları yapılanacaktır (şimşek ve Demir, 2014). Çocukluk çağında yaşanan travmatik olayların bahsedilen değerlilik ve özgünlük haline zarar verdiği; bu travmatik olayların kimlik ve benlik yapılarının oluşumunu olumsuz etkilediği araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur. şahin-Demirkapı (2013), çocukluk çağı travmatik yaşantılar ile kimlik süreçlerini araştırdığı çalışmasında, çocukluk çağındaki duygusal istismarın ve duygusal ihmalin kimlik bocalamasını yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Bigras ve arkadaşları (2015), çocukluk çağında duygusal olarak istismara maruz kalmış kişilerin, kendi kimliğine dair değersizlik düşüncelerine sahip olduğunu ve bu durumun kişilerarası ilişkilerde çatışmaları yordadığını; bunları bir sonucu olarak yakın ilişkilerinde uyumsuzluk yaşadıklarını rapor etmiştir.

Travmatik yaşantıların geçmişe dair algıyı olumsuz etkilediğini belirten Sword ve arkadaşları (2014), travmatik bir yaşantının ardından geçmişin, negatif algılandığını belirtmişlerdir. Zimbardo ve Boyd (2015) ise olumsuz bir geçmiş algısının özdeğer ile yakından ilişkili olduğunu, mutluluk ve gelecek ile negatif ilişkili olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda varılan önemli ilişkilerden bir diğeri de çocukluk çağı travmaları ile ontolojik iyi oluş ölçeğinin pişmanlık ve hiçlik/anlamsızlık alt boyutları arasındaki pozitif yönlü yüksek ilişki; harekete geçme ve umut boyutları arasındaki negatif ilişkidir. Ontolojik iyi oluş kavramında, alan yazınında sıkça vurgu yapılan kişinin yaşamını bir proje gibi imgelediği fikrinden yola çıkılarak yaşam, geçmiş, şimdi ve gelecek ile düşünölen kişisel bir proje olarak tarif edilmiştir (şimşek ve Kocayörük, 2012). Ontolojik iyi oluş halini ölçmek üzere araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçek, yaşam projesinin tamamlanmış olan kısımları, yaşanmakta olan kısımları ve yaşam

projesinin geleceğine dair hisleri ve düşünceleri soruşturmaktadır. Yaşamın geçmişteki kısımlarına dair olan pişmanlık alt boyutu ile çocukluk çağı travma arasındaki ilişkin pozitif bulunması, travmatik deneyimin yıkıcılığı bağlamında düşünülebilir. Şimşek ve Kocayörük (2012), ontolojik iyi oluşun pişmanlık alt boyutunu, geçmişe dair pişmanlık, suçluluk, üzüntü ve hayal kırıklığı gibi hisler/düşünceler ile açıklamışlardır. Travmatik olaylar, çoğunlukla, bireyin hayatı boyunca olaylara ve değerlere atfettiği anlamları değiştirir (Benezer, 1999). Lucas (2004), pişmanlığı, kişinin değerlerini, inançlarını yansıtmayan bir seçimi –bilinçli ya da bilincinde olmadan- seçmesinin ardından bahsedilen deneyimleri geri döndürmek ve değiştirmek duyduğu derin istek ve acı olarak açıklamış; pişmanlığı, kaygı ve varoluşsal suçluluğun acı verici bir karışımı olarak tarif etmiştir. Çocukluk çağında yaşanan travmaların yarattığı negatif değişimlerin etkisiyle kişilerin, yaşam projelerinin olumsuz bir yönde seyretmesine neden olacak tercihler yapması ya da bu tercihleri yapmak zorunda bırakılması projelerini değerlendirdiklerinde pişmanlık yaşamalarına sebebiyet verebilir. Öyle ki kişiler yaşamlarını bir proje olarak değerlendirdiklerinde geçmişin kişisel bir gözden geçirmesini yaparlar ve tatmin, gurur, başarı ya da hayal kırıklığı, suçluluk, yetersizlik hissedebilirler (Şimşek ve Kocayörük, 2012). Benzer şekilde çocukluk çağı travma ile hiçlik/anlamsızlık boyutu arasındaki pozitif ilişki bu bağlamlarda düşünülebilir. Bir diğer bulgu olan çocukluk çağı travmaları ile umut alt boyutu arasındaki ilişkinin negatif oluşunu destekleyen bir çalışmayı Hill (2005) yapmıştır. Araştırmacı, Latin Amerika, Afrika ve Kafkas etnik gruplarından kişilerin aile içinde gördükleri şiddeti ve umut düzeylerini araştırmış, travmatik deneyim arttıkça umutsuzluğun da arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada ulaşılan bir diğer ilişki, kişisel biriciklik algısı ile yaşam doyumu ve ontolojik iyi oluşun umut ve harekete geçme alt boyutları arasındaki pozitif ilişki; kişisel biriciklik algısı ile pişmanlık ve hiçlik/anlamsızlık arasındaki negatif ilişkidir. Kişilerin kendi benliğini değerli ve yeterli bulması bağlamında düşünüldüğünde biriciklik, psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve özdeğer gibi yapıları destekleyen bir algıdır. Şimşek ve Yalınçetin (2010), biriciklik algısı ile umut ve psikolojik dayanıklılık arasında güçlü bir ilişki rapor etmişlerdir. Araştırmacılar aynı çalışmada, hiçlik/anlamsızlık ile yüksek

derecede ilişkili olan nevrozizm ile kişisel biriciklik arasında negatif bir ilişki bulunmuşlardır. Kişisel olarak, benliğinin olumlu özellikleri aracılığıyla özgün hissedilen kişilerin yaşamdan alacakları doyumun artacağı fikri, araştırmanın ilgili bulgusunu destekler niteliktedir. Doğan ve Eryılmaz (2013), kendini sevmeye ve öz yeterlik duygusu ile yaşam doyumunu arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişkinin olduğu sonucuna varmışlardır. Ergenlerle yapılan bir çalışmada biriciklik algısı yüksek olan ergenlerin, yaşamdan aldıkları doyumun da yüksek olduğu sonucu rapor edilmiştir (Demiralay, 2016).

4.2. Araştırmanın Yapısal Modelinin Bulgularının Tartışılması ve Yorumlanması

Araştırmanın yapısal modelinin test edilmesi sonucunda ulaşılan bulgulardan biri, çocukluk çağı travmalarının ontolojik iyi oluş üzerindeki dolaylı etkisinde kişisel biriciklik algısının aracılık rolünün istatistiksel olarak anlamlı olduğudur. Travmatik yaşantılardan sonra bireylerin kendilerine yönelik algılarında olumsuz değişimlerin olabileceği fikri travmadan sonra hayatta kalanlar ile gerçekleştirilen çalışmalar ile ortaya konulmuştur. Vujanovic ve arkadaşları (2009), 239 travma mağduruyla yaptıkları çalışmada travmatik deneyimden sonra kişilerin tercih gerektiren durumlarda karar almakta zorlandıkları ve öz kabul düzeylerinin düştüğü sonucuna varmışlardır. Wang ve arkadaşlarının (2015) travmatik yaşantıları olan bireyler ile yaptıkları çalışmada travmadan sonra katılımcıların kendini kabul düzeylerinin, yaşamdan aldıkları doyumun ve yaşama yönelik amaçlılıklarının düştüğü sonucuna ulaşmışlardır. Yaşam amaçları, ontolojik iyi oluş kavramının önemli yapılarından biridir. Öyle ki Şimşek (2009), ontolojik iyi oluş yapısının amaçlı/yönelimsel bir paradigma olarak düşünülebileceğini belirtmiştir. Kocayörük ve arkadaşları (2017), kişinin, yaşamının geçmiş kısmını, bugününü ve geleceğini bir bütün halinde amaçlılık bağlamında düşündüğünde, yaşamını daha değerli bulacağı ve olumlu duygularında artış gözleneceğini ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada yaşam amaçları düşük olan bireylerin OİO'nun anlamsızlık boyutundan yüksek puanlar aldığı, yani amaçsızlığın hiçlik ve anlamsızlık gibi duygular ile yakından ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Aktarılan çalışmalar, kişisel biriciklik algısının özdeğer, kendinden memnuniyet ve öz yeterlilik yapıları bağlamında

düşünüldüğünde; travmanın, biriciklik algısını olumsuz yönde etkilediğini ve bu etki sonrasındaki değişimin yaşama dair amaçlılığı düşürdüğü, ontolojik iyi oluş düzeyini düşürdüğüne yönelik destekleyici çalışmaları olarak yorumlanabilir.

Bebeklikten yetişkinliğe değin ailede, iş yaşamında veya okulda sürekli bir biçimde insanlar, özlerine yönelik değerlerini korumak; güçlendirmek için çaba sarf ederler ve böylece bu değerlilik aracılığıyla diğer insanlardan ayrı, özgün bireyler olarak hissederler (Rosenberg, 1965). Bahsedilen süreçler, yargılar ve kararlar dolayısıyla davranışlarda veya sözlerde gözlemlenebilir. Gabrino (1978), duygusal olarak ihmal edilmiş olan bir çocuğun yetişkinlikte kendisine yönelik değerinin düşük olacağını belirtmiştir. Bu bilgiyi destekler nitelikte, Brodski ve Hutz (2012), yürüttükleri araştırmanın sonucunda duygusal olarak istismar edilmiş kişilerin benliklerine dair saygılarının düşük olduğunu ve yaşamdan aldıkları doyumun düşük olduğunu belirtmişlerdir. Alan yazınında yer alan bu çalışmalar aracılığıyla yapısal modelin söz konusu bulgusu düşünüldüğünde, travmatik yaşantıların, bireyin kendi içinde özgünlüğüne, değerliliğine, biricikliğine zarar verdiği ve böylece yaşam projesinin bütünlüğünün bozulduğu; ontolojik iyi oluş seviyesinin düştüğü söylenebilir.

Araştırmanın yapısal modelinin test edilmesi sonucunda elde edilen bir diğer bulgu, çocukluk çağı travmalarının, yaşam doyumuna yaptığı etkide hem kişisel biriciklik algısının hem de ontolojik iyi oluşun aracılık rolünün istatistiksel olarak anlamlı olduğudur. Yani, travmatik yaşantının kişisel biriciklik algısında olumsuz değişimler yarattığı, bu değişimin yaşam projesinin bütünlüğünü bozarak ontolojik iyi oluşu düşürdüğü ve böylece yaşamın bilişsel değerlendirmesi yapıldığında yaşamdan alınan doyumun düştüğü söylenebilir. Cann ve arkadaşları (2010) travma sonrası özdeğerin düşmesi ile yaşama yönelik kalite algısının yakından ilişkili olduğu sonucunu bulmuşlardır. Bu araştırmanın önemli bir diğer bulgusu da travma sonrası değersizleşme ile girici ruminasyonlar yakından ilişkili olduğu ve hayata dair varolan anlam ile aralarında negatif bir ilişki olduğudur. Benzer şekilde Kroemeke ve Bargiel (2017) de travma sonrası değersizleşme ile negatif duygular arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir. Aktarılan bulgular, travma sonrası

değersizleşmenin kişilerin hayat görüşlerindeki değişimi göstermekte ve bu değişimin iyi oluşu nasıl yordadığını açıklamaktadır.

Finzi-Dottan ve Karu (2006), duygusal olarak istismar edilmiş çocukların olgunlaşmamış savunma mekanizmaları kullandıklarını, öz değerlerinin düşük olduğunu ve bunun da psikopatolojilere sebebiyet verebileceğini belirtmişlerdir. Şimşek ve Kocayörük (2013), ontolojik iyi oluş ile psikopatoloji göstergeleri arasında negatif ilişki; kendini kabul, özerklik ve yaşam amaçları arasında ise pozitif ilişkiler rapor etmişlerdir. Kişisel Biriciklik algısı ve ontolojik iyi oluş arasındaki ilişki aktarılan araştırmalar ışığında düşünüldüğünde, yüksek özdeğerin ontolojik iyi oluş halini getirdiği söylenebilir. Bu fikri destekleyen bir çalışmayı travmatik deneyimleri olan kadınlarla yapılan bir çalışmada Stevens-Watkins ve arkadaşları (2014) yürütmüşlerdir. Araştırmanın sonucunda araştırmacılar, travmatik yaşantıları olan kişilerin öz saygılarının düşük olduğunu ve bu durumun varoluşsal iyi oluş ile yakından ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Çocukluk döneminde travmatik deneyimleri olan kişilerle yapılan bir çalışmada istismar öyküsü olanların özdeğerlerinin olmayanlara göre daha düşük olduğu aktarılmış; travmatik yaşantıların kimlik ve benlik üzerindeki etkisini vurgulanmıştır (Davis ve ark., 2001). Benlik ve kimlik sınırlarının çocukluk ve ergenlik döneminde kurulmaya başlandığı; travmatik yaşantıların ben ve “öteki” arasındaki sınırlara yönelik farklılığı zayıflattığı ve bunun sosyal izolasyona ya da kişiler arası ilişkilerde bozulmalara sebebiyet verebileceği yazarlar tarafından belirtilmiştir.

Koydemir ve arkadaşları (2014), dışadönüklük ve gelişime açıklık gibi olumlu kişilik faktörleri ile ontolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye kişisel biriciklik algısının aracılık ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Demir ve arkadaşları ise (2013) kişisel biriciklik algısı ile öznel mutluluk ve yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Kılıç-Nurkan (2016), yaptıkları araştırmada çocuklukta maruz kalınan duygusal istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmalin negatif özdeğere neden olduğunu ifade etmişlerdir. Theran ve Han (2013) da benzer olarak fiziksel ve

duygusal istismarın benlik saygısını düşürdüğünü rapor etmişlerdir. Watkins ve arkadaşları (2014) ise travmatik yaşantıları olan kadınlarla yaptıkları çalışmada özdeğerliliğin yaşam doyumunu yordadığını belirtmişlerdir. Çocukluk çağı travmaları ile yaşam doyumunu arasındaki ilişki birçok çalışma aracılığıyla ortaya konulmuştur (Örn. Ho ve ark., 2008; Diener ve ark., 1999). Fakat bu ilişkiye hangi değişimlerin aracılık ettiği sorusuna alternatif cevaplar üretilmeye devam edilmektedir. Bu araştırma çocukluk çağı travmalarının yaşam doyumuna yaptığı dolaylı etkide kişisel biriciklik algısının ve ontolojik iyi oluş değişkeninin aracılık edebileceği hipotezini test etmiş, ilgili bulgunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varmıştır.

4.1. Öneriler

Çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşantıların yaşamın ilerleyen dönemlerindeki etkileri çoğunlukla psikopatoloji bağlamında incelenmiştir. Fakat son dönemlerde travmatik yaşantıların sonuçları yalnızca psikopatoloji bağlamında değil, özdeğer, öznel iyi oluş, yaşam doyumunu bağlamında da değerlendirilmeye başlanmıştır. Travma sonrası değişimleri “büyüme (growth)” bağlamında değerlendiren yeni bir yaklaşım, travmadan sonra kişilerde meydana gelen değişimleri üç başlık altında incelemiştir: Kendilik algısındaki değişim, hayat görüşü/felsefesindeki değişim ve başkalarıyla ilişkilene biçimlerindeki değişim (Calhoun ve Tedeschi, 2000). Yapılan araştırmalar yoğunlukla aktarılan üç eksendeki olumlu değişimlere yoğunlaşmış olsa da bazı araştırmacılar bu üç eksendeki olumsuz değişimleri ve bunların çeşitli değişkenler ile ilişkisini araştırmaktadır (Örn. Cann ve ark., 2010). Travmatik yaşantılardan sonra meydana gelen olumsuz değişimler, posttravmatik değersizleşme bağlamında sürdürülmüş olup bu yaşantıların, kişilerin kendilik algısında, hayat felsefesinde ve ilişkililik haline dair olumsuz değişimler yarattığı araştırmacılar tarafından öne sürülmektedir.

Yukarıda aktarılan odaklar ile bu araştırmanın bulguları bir arada düşünüldüğünde, travmatik yaşantılardan sonra kişilerin kendilik algısındaki değişimin mutluluğu ve yaşam doyumunu etkilediği kolaylıkla söylenebilir. Çocukluk çağındaki travmaların araştırılacağı çalışmaların psikopatolojilerin yanısıra kendilik algısındaki değişimleri incelemesi bu bağlamda büyük bir

önem arz etmektedir. Özellikle savaş gibi ruh sağlığı üzerindeki etkileri ciddi olan travmatik durumlardan ötürü mecburi göçlerin yaşandığı bir coğrafyada travma çalışmalarının yapılması halk sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır.

4.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çocuğa yönelik cinsel istismar veya ihmale ait bilgilerin gerçeği tamamen yansıtmadığı, kültürlerin belirli bazı mekanizmaları nedeniyle bu olguların gizlendiği sıkça dikkatleri çeken bir husustur. Araştırmanın ölçme araçlarında biri bahsedilen travmatik yaşantıları ölçmeyi amaçlayan ifadeleri içermektedir. Bu durum kişilerin verdiği bilgerin güvenilirliği hakkında bir sınırlılık olarak düşünülebilir.

Demografik dağılım verileri göz önüne alındığında çalışmanın bir diğer sınırlılığı katılımcıların cinsiyetlerinin eşit dağılmadığıdır. Kadın katılımcıların sayısı ile erkek katılımcıların sayısı arasındaki fark, çalışmanın bulgularının genellenebilirliğini kısıtlamaktadır.

Kişisel biriciklik algısı (sense of uniqueness), her ne kadar psikoloji biliminin sıklıkla vurgu yaptığı bir kavram olsa da hakkında yapılan empirik çalışmalar kısıtlıdır. Dolayısıyla bu durum araştırmanın kısıtlılıklarından biri olarak düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- Agathonos-Georgopoulou, H. (1992). Cross-cultural perspectives in child abuse and neglect. *Child Abuse Review, 1*(2), 80-88.
- Alikaşifoğlu, M., Erginöz, E., Ercan, O., Albayrak-Kaymak, D., Uysal, O., & Ilter, O. (2006). Sexual abuse among female high school students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse & Neglect, 30*(3), 247-255.
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi, 15*(2).
- Andrews, F. M., & Crandall, R. (1976). The validity of measures of self-reported well-being. *Social Indicators Research, 3*(1), 1-19.
- Arnett, J. (1992). Reckless behavior in adolescence: A developmental perspective. *Developmental review, 12*(4), 339-373.
- Barnum, E. L., & Perrone-McGovern, K. M. (2017). Attachment, self-esteem and subjective well-being among survivors of childhood sexual trauma. *Journal of mental health counseling, 39*(1), 39-55.
- Barrington, A., & Shakespeare-Finch, J. (2013). Posttraumatic growth and posttraumatic depreciation as predictors of psychological adjustment. *Journal of Loss and Trauma, 18*(5), 429-443.
- Başbakanlık Aile Kurumu (1998). Aile içinde ve toplumsal alanda şiddet. *Bilim Serisi, 113*, 45-48.
- Benezer, G. (1999). Trauma signals in life stories. Dawson, W. G., Lacy Rogers, K., & Leydesdorff, S. (Ed.) *Trauma and life stories: International perspectives*. London: Routledge.
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., Newcomb, M. D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., ... & Zule, W. (2003). Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child abuse & neglect, 27*(2), 169-190.

- Bigras, N., Godbout, N., Hébert, M., Runtz, M., & Daspe, M. È. (2015). Identity and relatedness as mediators between child emotional abuse and adult couple adjustment in women. *Child abuse & neglect*, 50, 85-93.
- Bilir, Ş., Meziyet, A., Dönmez, N. B., Atik, Ç & San, A. (1991). Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 yaşlar arasındaki 50.473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem durumlarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Bolger, K. E., Patterson, C. J., & Kupersmidt, J. B. (1998). Peer relationships and self-esteem among children who have been maltreated. *Child development*, 69(4), 1171-1197.
- Boşgelmez, Ş., Aker, T., Köklük, Ö. A., & Ford, J. D. (2010). Assessment of lifetime history of exposure to traumatic stressors by incarcerated adults with the Turkish version of the Traumatic Events Screening Instrument for Adults: A pilot study. *Journal of Trauma & Dissociation*, 11(4), 407-423.
- Boyd, J. N., & Zimbardo, P. G. (2005). Time perspective, health, and risk taking. *Understanding behavior in the context of time*, 85-107.
- Braquehais, M. D., Oquendo, M. A., Baca-García, E., & Sher, L. (2010). Is impulsivity a link between childhood abuse and suicide?. *Comprehensive psychiatry*, 51(2), 121-129.
- Brodsky, B. S., Oquendo, M., Ellis, S. P., Haas, G. L., Malone, K. M., & Mann, J. J. (2001). The relationship of childhood abuse to impulsivity and suicidal behavior in adults with major depression. *American Journal of Psychiatry*, 158(11), 1871-1877.
- Bross, D. C., Miyoshi, T. J., Miyoshi, P. K., Krugman, R. D., Kempe Children's Ctr, Dept of Pediatrics, AHEC Program, Office of Academic Affairs, & United States of America. (2002). World perspectives on child abuse: The fifth international resource book. *Denver (CO): The International Society for the Prevention of Child Abuse*

and Neglect (ISPCAN) and the Kempe Children's Center, University of Colorado School of Medicine.

- Buruk, P., Şimşek, Ö. F., & Kocayörük, E. (2017). Higher-order Traits and Happiness in the Workplace: The Importance of Occupational Project Scale for the Evaluation of Characteristic Adaptations. *The Journal of general psychology, 144*(4), 245-263.
- Calhoun, L. G., & Tedeschi, R. G. (2000). Early posttraumatic interventions: Facilitating possibilities for growth. In J. M. Violanti, D. Paton, & C. Dunning (Eds.), *Posttraumatic stress intervention: Challenges, issues, and perspectives* (pp. 135-152). Springfield, IL, US: Charles C Thomas Publisher
- Cann, A., Calhoun, L. G., Tedeschi, R. G., & Solomon, D. T. (2010). Posttraumatic growth and depreciation as independent experiences and predictors of well-being. *Journal of Loss and Trauma, 15*(3), 151-166.
- Chang, J., Rhee, S., & Weaver, D. (2006). Characteristics of child abuse in immigrant Korean families and correlates of placement decisions. *Child abuse & neglect, 30*(8), 881-891.
- Chow, H. P. (2005). Life satisfaction among university students in a Canadian prairie city: A multivariate analysis. *Social indicators research, 70*(2), 139-150.
- Chu, J. A., & Dill, D. L. (1990). Dissociative symptoms in relation to childhood physical and sexual abuse. *The American Journal of Psychiatry, 147*(7), 887.
- Cihangir-Çankaya, Z . (2009). Öğretmen Adaylarında Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu Ve İyi Olma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7* (3), 691-711.
- Cohen, J. R., Menon, S. V., Shorey, R. C., Le, V. D., & Temple, J. R. (2017). The distal consequences of physical and emotional neglect in

emerging adults: a person-centered, multi-wave, longitudinal study. *Child abuse & neglect*, 63, 151-161.

Corcoran, M., & McNulty, M. (2018). Examining the role of attachment in the relationship between childhood adversity, psychological distress and subjective well-being. *Child abuse & neglect*, 76, 297-309.

CWIG (2016) child welfare information gateway 2016 report <https://www.childwelfare.gov/topics/systemwide/laws-policies/state/> (Erişim Tarihi: 05.01.2018)

Çolak, B., Kokurcan, A., & Özsan, H. H. (2010). DSM'ler Boyunca Travma Kavramının Seyri. *Kriz Dergisi*, 18(3), 19-25.

Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., & Ryan, R. M. (1991). Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational psychologist*, 26(3-4), 325-346.

Demir, M., Şimşek, Ö. F., & Procsal, A. D. (2013). I am so happy 'cause my best friend makes me feel unique: Friendship, personal sense of uniqueness and happiness. *Journal of Happiness Studies*, 14(4), 1201-1224.

Demirkapı, E. Ş. (2014). Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi.

Diener, E., & Emmons, R. A. (1984). The independence of positive and negative affect. *Journal of personality and social psychology*, 47(5), 1105.

Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*, 49(1), 71-75.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological bulletin*, 125(2), 276.

- Doğan, T., & Eryılmaz, A. (2013). Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 107-117.
- Duggan, P. M., Lapsley, D. K., & Norman, K. (2001). *Adolescent invulnerability and personal uniqueness: Scale development and initial construct validation* (Doctoral dissertation, Ball State University).
- Durak, M., Senol-Durak, E., & Gencoz, T. (2010). Psychometric properties of the satisfaction with life scale among Turkish university students, correctional officers, and elderly adults. *Social indicators research*, 99(3), 413-429.
- Durmuşoğlu, N., & Doğru, S. Y. (2006). Çocukluk Örsleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 237-246.
- Egger, H. L., & Angold, A. (2004). The Preschool Age Psychiatric Assessment (PAPA): A structured parent interview for diagnosing psychiatric disorders in preschool children. *Handbook of infant, toddler, and preschool mental health assessment*, 223-243.
- Elkind, D. (1967). Egocentrism in adolescence. *Child Development*, 38, 1025-1034.
- Elliott, J. M., Chua, Y. S., & Thomas, J. I. (2002). *Emotional maltreatment of children in Singapore: Professional and public perceptions*. Singapore Children's Society.
- Erkmen, Y. (2017). Travma sonrası hayata küsme bozukluğunun olumlu ve olumsuz ruh sağlığı üzerindeki etkisinde dünyaya ilişkin varsayımların aracılık etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. SBE, İstanbul Arel üniversitesi.
- Eryılmaz, A., & Öğülmüş, S. (2010). Subjective well-being and big five personality model at adolescence. *Journal of Ahi Evran University Educational Faculty*, 11(3), 189-203.

- Fergusson, D. M., Horwood, L. J., & Lynskey, M. T. (1997). Childhood sexual abuse, adolescent sexual behaviors and sexual revictimization. *Child abuse & neglect, 21*(8), 789-803.
- Finkelhor, D. (1990). Early and long-term effects of child sexual abuse: An update. *Professional psychology: Research and practice, 21*(5), 325.
- Finkelhor, D. (1994). The international epidemiology of child sexual abuse. *Child abuse & neglect, 18*(5), 409-417.
- Finkelhor, D., & Baron, L. (1986). Risk factors for child sexual abuse. *Journal of interpersonal violence, 1*(1), 43-71.
- Finzi-Dottan, R., & Karu, T. (2006). From emotional abuse in childhood to psychopathology in adulthood: A path mediated by immature defense mechanisms and self-esteem. *The Journal of nervous and mental disease, 194*(8), 616-621.
- Frankl, V. E. (1985). *Man's search for meaning*. Simon and Schuster.
- Fromkin, H. L. (1972). Feelings of interpersonal undistinctiveness: An unpleasant affective state. *Journal of Experimental research in Personality.*
- Fromkin, H. L., & Snyder, C. R. (1980). The search for uniqueness and valuation of scarcity. In *Social exchange* (pp. 57-75). Springer, Boston, MA.
- Gander, M. J., Gardiner, H. W., & Bass, G. M. (1981). *Child and adolescent development*. Little, Brown.
- Gross, A. B., & Keller, H. R. (1992). Long-term consequences of childhood physical and psychological maltreatment. *Aggressive behavior, 18*(3), 171-185.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihtmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 24*(3), 128-134.

- Hagborg, J. M., Berglund, K., & Fahlke, C. (2018). Evidence for a relationship between child maltreatment and absenteeism among high-school students in Sweden. *Child abuse & neglect*, 75, 41-49.
- Hayward, H. (2013). Posttraumatic growth and disability: on happiness, positivity, and meaning. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Psikoloji Bölümü. Harvard University.
- Hébert, M., Langevin, R., & Oussaïd, E. (2018). Cumulative childhood trauma, emotion regulation, dissociation, and behavior problems in school-aged sexual abuse victims. *Journal of affective disorders*, 225, 306-312.
- Hedin, L. W. (2000). Physical and sexual abuse against women and children. *Curr Opin Obstet Gynecol*. 12(5):349-55.
- Heins, M., Simons, C., Lataster, T., Pfeifer, S., Versmissen, D., Lardinois, M., ... & Myin-Germeys, I. (2011). Childhood trauma and psychosis: a case-control and case-sibling comparison across different levels of genetic liability, psychopathology, and type of trauma. *American Journal of Psychiatry*, 168(12), 1286-1294.
- Hill, J. (2003). Childhood trauma and depression. *Current Opinion in Psychiatry*, 16(1), 3-6.
- Hill, J. R. (2005). Trauma, hopelessness and the neuropsychological aspects of violence. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Alliant International University, California School of Professional Psychology, San Diego.
- Ho, S. M., Chu, K. W., & Yiu, J. (2008). The relationship between explanatory style and posttraumatic growth after bereavement in a non-clinical sample. *Death Studies*, 32(5), 461-478.
- Infurna, F. J., Rivers, C. T., Reich, J., & Zautra, A. J. (2015). Childhood trauma and personal mastery: Their influence on emotional reactivity to everyday events in a community sample of middle-aged adults. *PloS one*, 10(4), e0121840.

- Iwaniec, D. (1997). An overview of emotional maltreatment and failure-to-thrive. *Child Abuse Review*, 6(5), 370-388.
- İşmen, E., & Aydın, B. (1996). Duygusal istismarın liseli ergenlerin kendini kabul seviyelerine etkisi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* (8) 12. 127-134.
- Jain, A. M. (1999). Emergency department evaluation of child abuse. *Emergency medicine clinics of North America*, 17(3), 575-593.
- Jarvis, T. J., Copeland, J., & Walton, L. (1998). Exploring the nature of the relationship between child sexual abuse and substance use among women. *Addiction*, 93(6), 865-875.
- Joseph, A. B. (2014). Childhood Trauma, Self-Esteem, and Helping Behaviors: Does History of Trauma Predict Helping?. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Georgia Southern University.
- Joseph, S. & Linley, P. A.. (Eds.). (2008). *Trauma, Recovery, and Growth: Positive Psychological Perspectives on Posttraumatic Stress*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Ju, S., & Lee, Y. (2018). Developmental trajectories and longitudinal mediation effects of self-esteem, peer attachment, child maltreatment and depression on early adolescents. *Child abuse & neglect*, 76, 353-363.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). Family and socialization in cross-cultural perspective: a model of change. In J. J. Berman (Ed.), *Current theory and research in motivation*. University of Nebraska.
- Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-51.
- Karaoğlu, B. A. (2016). Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ve Depresyon Arasındaki İlişkide Ontolojik İyi-Oluşun Aracılık Etkisi: Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi Çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. SBE, İstanbul Arel Üniversitesi.

- Kempe, C. H., Silverman, F. N., Steele, B. F., Droegemueller, W., & Silver, H. K. (1985). The battered-child syndrome. *Child Abuse & Neglect*, 9(2), 143-154.
- Kempe, C.H. & Helfer, R.E. (1972). *Helping The Battered Child And His Family*, Lippincott, 1972.
- Kenrick, D. T., Neuberg, S. L., Griskevicius, V., Becker, D. V., & Schaller, M. (2010). Goal-driven cognition and functional behavior: The fundamental-motives framework. *Current Directions in Psychological Science*, 19(1), 63-67.
- Kocayörük, E., Altıntaş, E., Şimşek, Ö. F., Bozanoğlu, İ., & Çelik, B. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Zaman Perspektifli İyi-Oluş Düzeyleri: Kümeleme Analizi İncelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Kocher, M. S., & Kasser, J. R. (2000). Orthopaedic aspects of child abuse. *JAAOS-Journal of the American Academy of Orthopaedic Surgeons*, 8(1), 10-20.
- Korbin, J. (1979). A cross-cultural perspective on the role of the community in child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 3(1), 9-18.
- Koydemir, S., Şimşek, Ö. F., & Demir, M. (2014). Pathways from personality to happiness: Sense of uniqueness as a mediator. *Journal of Humanistic Psychology*, 54(3), 314-335.
- Köker, S., (1991). Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kroemeke, A., Bargiel-Matusiewicz, K., & Kalamarz, M. (2017). Mixed Psychological Changes Following Mastectomy: Unique Predictors and Heterogeneity of Post-traumatic Growth and Post-traumatic Depreciation. *Frontiers in psychology*, 8, 1245.
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., & Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *The lancet*, 360(9339), 1083-1088.

- Kumar, M. T., Kumar, S., Singh, S. P., & Kar, N. (2017). Prevalence of child abuse in school environment in Kerala, India: an ICAST-CI based survey. *Child abuse & neglect*, 70, 356-363.
- Kunz, S., Joseph, S., Geyh, S., & Peter, C. (2017). Posttraumatic growth and adjustment to spinal cord injury: Moderated by posttraumatic depreciation?. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 9(4), 434.
- Lalot, F., Cantarella, M., Zerhouni, O., Joly, E., Quiamzade, A., Falomir-Pichastor, J. M., ... & Bègue, L. (2017). Assessing Private and Public Need for Uniqueness: Validation of French Versions of the Need for Uniqueness (NfU) and Self-Attributed Need for Uniqueness (SANU) Scales. *Journal of personality assessment*, 1-11.
- Legano, L., McHugh, M. T., & Palusci, V. J. (2009). Child abuse and neglect. *Current problems in pediatric and adolescent health care*, 39(2), 31-e1.
- León, J., & Núñez, J. L. (2013). Causal ordering of basic psychological needs and well-being. *Social Indicators Research*, 114(2), 243-253.
- Lucas, M. (2004). Existential regret: A crossroads of existential anxiety and existential guilt. *Journal of Humanistic Psychology*, 44(1), 58-70.
- Lucas, R. E., Diener, E., & Suh, E. (1996). Discriminant validity of well-being measures. *Journal of personality and social psychology*, 71(3), 616.
- Lynn, M., & Snyder, C. R. (2002). Uniqueness seeking. *Handbook of positive psychology*, 395-410.
- Maples, L. A., Park, S. S., Nolen, J. P., & Rosén, L. A. (2014). Resilience to childhood abuse and neglect in college students. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 23(10), 1001-1019.
- McAdams, D. P. (2008). Life Story. *The Encyclopedia of Adulthood and Aging*.

- Mennen, F. E., Kim, K., Sang, J., & Trickett, P. K. (2010). Child neglect: Definition and identification of youth's experiences in official reports of maltreatment. *Child abuse & neglect, 34*(9), 647-658.
- Mikton, C., & Butchart, A. (2009). Child maltreatment prevention: a systematic review of reviews. *Bulletin of the World Health Organization, 87*(5), 353-361.
- Molnar, B. E., Buka, S. L., & Kessler, R. C. (2001). Child sexual abuse and subsequent psychopathology: results from the National Comorbidity Survey. *American journal of public health, 91*(5), 753.
- Morrison, M., Tay, L., & Diener, E. (2011). Subjective well-being and national satisfaction: Findings from a worldwide survey. *Psychological science, 22*(2), 166-171.
- Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E., & Herbison, G. P. (1996). The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: A community study. *Child abuse & neglect, 20*(1), 7-21.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy?. *Psychological science, 6*(1), 10-19.
- Nemeroff, C. B., Heim, C. M., Thase, M. E., Klein, D. N., Rush, A. J., Schatzberg, A. F., ... & Rothbaum, B. O. (2003). Differential responses to psychotherapy versus pharmacotherapy in patients with chronic forms of major depression and childhood trauma. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 100*(24), 14293-14296.
- Oshio, T., Umeda, M., & Kawakami, N. (2013). Childhood adversity and adulthood subjective well-being: evidence from Japan. *Journal of Happiness Studies, 14*(3), 843-860.
- Pelton, L. H. (1978). Child Abuse and Neglect. *American journal of orthopsychiatry, 48*(4), 608-617.

- Philippe, F. L., Laventure, S., Beaulieu-Pelletier, G., Lecours, S., & Lokes, N. (2011). Ego-resiliency as a mediator between childhood trauma and psychological symptoms. *Journal of Social and Clinical Psychology, 30*(6), 583.
- Pilarska, A. (2014). Self-construal as a mediator between identity structure and subjective well-being. *Current Psychology, 33*(2), 130-154.
- Pilarska, A. (2017). Contributions of cognitive-motivational factors to the sense of identity. *Current Psychology, 36*(3), 468-482.
- Polat, O. (2001). Çocuk ve Şiddet. DER Yayınevi: İstanbul.
- Pritchard, C. (2010). The psychiatric–child protection interface: Research to inform practice. *Principles of social psychiatry, 483-497*.
- Rogers, C. R. (1961). On becoming a person: A therapist's view of psychology. *London: Constable*.
- Royse, D., Rompf, B. L., & Dhooper, S. S. (1991). Childhood trauma and adult life satisfaction in a random adult sample. *Psychological Reports, 69*(3), 1227-1231.
- Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F., & Ramiro, L. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. World Health Organization.
- Sasagawa, K. (2015). The influence of self-esteem on subjective well-being: from the perspective of contingencies of self-worth. *The Japanese Journal of Personality 24*(2). 112-123.
- Seligman, M. E., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology an introduction. *American Psychologist, 55* (1), 5- 14.
- Shmotkin, D. (1991). The structure of the Life Satisfaction Index A in elderly Israeli adults. *The International Journal of Aging and Human Development, 33*(2), 131-150.

- Shmotkin, D. (2005). Happiness in the face of adversity: Reformulating the dynamic and modular bases of subjective well-being. *Review of General Psychology, 9*(4), 291.
- Shmotkin, D., Berkovich, M., & Cohen, K. (2006). Combining happiness and suffering in a retrospective view of anchor periods in life: A differential approach to subjective well-being. *Social Indicators Research, 77*(1), 139-169.
- Simon, N. M., Herlands, N. N., Marks, E. H., Mancini, C., Letamendi, A., Li, Z., ... & Stein, M. B. (2009). Childhood maltreatment linked to greater symptom severity and poorer quality of life and function in social anxiety disorder. *Depression and anxiety, 26*(11), 1027-1032.
- Snyder, C. R., & Fromkin, H. L. (1977). Abnormality as a positive characteristic: The development and validation of a scale measuring need for uniqueness. *Journal of Abnormal Psychology, 86*(5), 518.
- Snyder, C. R., & Fromkin, H. L. (2012). *Uniqueness: The human pursuit of difference*. Springer Science & Business Media.
- Sofuoglu, Z., Cankardas Nalbantcilar, S., Oral, R., & Ince, B. (2017). Case-based surveillance study in judicial districts in Turkey: Child sexual abuse sample from four provinces. *Child & Family Social Work.*
- Sørbø, M. F., Grimstad, H., Bjørngaard, J. H., Schei, B., & Lukasse, M. (2013). Prevalence of sexual, physical and emotional abuse in the Norwegian mother and child cohort study. *BMC public health, 13*(1), 186.
- Spertus, I. L., Yehuda, R., Wong, C. M., Halligan, S., & Seremetis, S. V. (2003). Childhood emotional abuse and neglect as predictors of psychological and physical symptoms in women presenting to a primary care practice. *Child abuse & neglect, 27*(11), 1247-1258.

- Stavrianos, C., Stavrianou, P., Vasiliadis, L., Karamouzi, A., Tatsis, D., & Samara, E. (2011). Physical Child Abuse: A Case Report. *The Social Sciences*, 6(6), 432-437.
- Stavrionas, C., Vasiliadis, L., Karamouzi, A. & Mihail, G. (2011). Emotional Maltreatment of Children. *The social sciences* 6(6). 441-446.
- Stein, T. J. (1984). The child abuse prevention and treatment act. *Social Service Review*, 58(2), 302-314.
- Stevens-Watkins, D., Sharma, S., Knighton, J. S., Oser, C. B., & Leukefeld, C. G. (2014). Examining cultural correlates of active coping among African American female trauma survivors. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 6(4), 328.
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., & van IJzendoorn, M. H. (2013). The neglect of child neglect: a meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 48(3), 345-355.
- Suh, E., Diener, E., & Fujita, F. (1996). Events and subjective well-being: Only recent events matter. *Journal of personality and social psychology*, 70(5), 1091.
- Sword, R. M., Sword, R. K., Brunskill, S. R., & Zimbardo, P. G. (2014). Time perspective therapy: A new time-based metaphor therapy for PTSD. *Journal of Loss and Trauma*, 19(3), 197-201.
- Şahin, B. (2015). Dünyaya ilişkin varsayımlar, kişilik, mutlak doğru ihtiyacı ve biriciklik algısı değişkenlerinin depresyon ve iyi oluş ile ilişkisinde dinsel görüşün etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, SBE. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Şahin, N. H., Timur, S., Ergin, A. B., Taşpınar, A., Balkaya, N. A., & Çubukçu, S. (2010). Childhood trauma, type of marriage and self-esteem as correlates of domestic violence in married women in Turkey. *Journal of family violence*, 25(7), 661-668.

- Şar, V. (1998). Kötüye kullanım ve ihmalle ilişkili sorunlar. *Temel Psikiyatri Kitabı*. (Eds C Güleç, E Köroğlu), s.823-834. Güneş Tıp Kitapevi: İstanbul.
- Şar, V., Öztürk, P. E., & İkikardeş, E. (2012). Validity and reliability of the Turkish version of Childhood Trauma Questionnaire. *Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054.
- Şimşek, Ö. F. (2009). Happiness revisited: Ontological well-being as a theory-based construct of subjective well-being. *Journal of Happiness Studies*, 10(5), 505-522.
- Şimşek, Ö. F., & Demir, M. (2014). A cross-cultural investigation into the relationships among parental support for basic psychological needs, sense of uniqueness, and happiness. *The Journal of psychology*, 148(4), 387-411.
- Şimşek, Ö. F., & Kocayörük, E. (2013). Affective reactions to one's whole life: Preliminary development and validation of the ontological well-being scale. *Journal of Happiness Studies*, 14(1), 309-343.
- Şimşek, Ö. F., & Yalınçetin, B. (2010). I feel unique, therefore I am: The development and preliminary validation of the personal sense of uniqueness (PSU) scale. *Personality and Individual Differences*, 49(6), 576-581.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & WG Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations: 7-24*. Chicago: Nelson-Hall.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Terr, L. C. (1984). Time and trauma. *The Psychoanalytic study of the child*, 39(1), 633-665.
- Terra, B. B., de Figueiredo, E. A., de Oliveira Lima, M. P. E., Andreoli, C. V., & Ejnisman, B. (2013). Child abuse: review of the

literature. *Revista Brasileira de Ortopedia (English Edition)*, 48(1), 11-16.

Theran, S. A., & Han, S. C. (2013). Authenticity as a mediator of the relation between child maltreatment and negative outcomes for college women. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 22(10), 1096-1116.

Tıraşçı, Y., & Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.

Toker T, Tiryaki A, Özçürümez G, İskender B. Madde kullananlarda çocukluk örselenme yaşantılarının, madde kullanma eğilimi, benlik saygısı ve başa çıkma tutumları ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2011; 22(2): 83-92.

Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.

Turhan, E., Sangün, Ö., & İnandı, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 15, 153-7.

Tyano, S., Iancu, I., Solomon, Z., Sever, J., Goldstein, I., Touvtana, Y., & Bleich, A. (1996). Seven-year follow-up of child survivors of a bus-train collision. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 35(3), 365-373.

Van der Kolk, B. A. (1996). The complexity of adaptation to trauma: Self-regulation, stimulus discrimination, and characterological development.

Vujanovic, A. A., Youngwirth, N. E., Johnson, K. A., & Zvolensky, M. J. (2009). Mindfulness-based acceptance and posttraumatic stress symptoms among trauma-exposed adults without axis I psychopathology. *Journal of anxiety disorders*, 23(2), 297-303.

Wang, Y., Shen, H., & Xie, H. (2015). Posttraumatic growth, posttraumatic stress symptoms, and psychological health in traumatically

injured patients in mainland China. *Clinical Psychologist*, 19(3), 122-130.

Whitelock, C. F., Lamb, M. E., & Rentfrow, P. J. (2013). Overcoming trauma: Psychological and demographic characteristics of child sexual abuse survivors in adulthood. *Clinical Psychological Science*, 1(4), 351-362.

Yanık M, Özmen M (2002) Psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda çocukluk çağı kötüye kullanım/ihtimal yaşantıları ile intihar, kendine fiziksel zarar verme ve dissosiyatif belirtiler arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 3: 140-146.

Yetim, Ü. (1993). Life satisfaction: A study based on the organization of personal projects. *Social Indicators Research*, 29(3), 277-289.

Yıldız, M. A., & Baytemir, K. (2016). Evli bireylerde evlilik doyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılığı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1).

Yöyen, E. G. (2016). Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267-282.

Zimbardo, P. G., & Boyd, J. N. (2015). Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. In *Time perspective theory; review, research and application* (pp. 17-55). Springer, Cham.

EKLER

EK-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu araştırma Abdullah Kahraman tarafından Prof. Dr. Ömer Faruk ŞİMŞEK danışmanlığında İstanbul Arel Üniversitesi klinik psikoloji yüksek lisans tez çalışması kapsamında yapılmaktadır. Araştırmanın amacı travmatik yaşantılar ile iyi oluş halleri arasındaki ilişkide kişisel biriciklik algısının aracılık rolünü test etmektir. Bu amaçla elinizde yer alan bataryada bazı ölçme araçları yer almaktadır. Sizden ricamız, ölçekte yer alan ifadeleri dikkatlice okuyup size en uygun olan ifadeyi işaretlemenizdir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasıyla olduğundan istediğiniz aşamada araştırmadan ayrılabilirsiniz.

Araştırmaya yapacağınız katkılar için teşekkür ederiz.

Araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

EK-2. Sosyodemografik Bilgi Formu

1.Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

2.Yaşınız:

3.Medeni Durumunuz: () Evli () Bekâr () Dul () Boşanmış

4.Eğitim durumunuz: () Lise () Ön lisans () Lisans () Lisansüstü

5.Anneniz Hayatta mı: () Evet () Hayır

6.Babanız Hayatta mı: () Evet () Hayır

7.Çocukluğunuzda bakımınızı büyük ölçüde kim üstlenmişti?

() Annem () Babam () Kardeş(ler)im () Anneannem/Babaannem
Diğer:.....

EK-3. Kişisel Biriciklik Algısı Ölçeği (Personal Sense Of Uniqueness Scale)

Aşağıda kendinize ilişkin birtakım ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerin doğru ya da yanlış yanıtının olması söz konusu değildir. Lütfen her bir ifadeyi dikkatle okuduktan sonra bu ifadelerin sizin kendinize ilişkin algılarınızı ne kadar yansıttığını derecelendirmeyi dikkate alarak uygun rakamı <u>daire içine alarak</u> işaretleyiniz.	1. Bana hiç uygun değil.	2. Bana çok az uygun.	3. Bana uygun	4. Bana oldukça uygun	5. Bana tamamen uygun
1. İnsanlar beni tanımaya başladıkça sadece bana özgü olan yanlarımı da kavramaya başlarlar.	1	2	3	4	5
2. Kendine özgü/biricik olduğumu hissediyorum.	1	2	3	4	5
3. Beni diğerlerinden ayıran en özgün yönlerimin ne olduğunu düşündüğümde pek bir şey bulamıyorum.	1	2	3	4	5
4. Beni ben yapan özelliklerimin diğer insanlarınkinden farklı olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
5. Bazı özelliklerimin tamamen bana ait olduğunu hissederim.	1	2	3	4	5

EK-4. Yaşam Doyumu Ölçeği (Satisfaction With Life Scale-SWLS)

	1. Hiç uygun değil	2. Uygun Değil	3. Biraz Uygun Değil	4. Ne Uygun Ne Uygun Değil	5. Biraz uygun	6. Uygun	7. Çok Uygun
Aşağıda genel olarak yaşamınız ve yaşamınızın bazı alanlarındaki doyumunuz ile ilgili bir takım ifadeler verilmiştir. Lütfen söz konusu ifadelerden sizin için uygunluk düzeyini yan taraftaki dereceleme ölçeğinde uygun rakamı <u>daire içine alarak</u> belirtiniz.							
1. Yaşamım idealime büyük ölçüde yaklaşıyor.	1	2	3	4	5	6	7
2. Yaşam koşullarım mükemmel.	1	2	3	4	5	6	7
3. Yaşamımdan memnunum.	1	2	3	4	5	6	7
4. Yaşamda şu ana kadar istediğim önemli şeylere sahip oldum.	1	2	3	4	5	6	7
5. Yaşamımı bir daha yaşasaydım hiçbir şeyi değiştirmek istemezdim.	1	2	3	4	5	6	7

EK-5. Ontolojik İyi Oluş Ölçeği (Ontological Well-Being Scale)

Lütfen yaşamınızı geçmiş, bugünü ve geleceğiyle kişisel bir proje olarak düşünün. Her proje gibi, yaşamınızın da tamamlanmış (GEÇMİŞ), yaşamakta olan (ŞİMDİ) ve yaşanacak (GELECEK) parçaları söz konusudur. Sizden beklenen, bu parçaların her birine kendi içinde bir bütün olarak baktığınızda, verilen duyguları ne kadar yoğun hissettiğinizi aşağıdaki ölçeği dikkate alarak derecelendirmede uygun rakamı <u>daire içine alarak</u> belirtiniz.	1. Hiç hissetmiyorum	2. Biraz hissediyorum	3. Yoğun hissediyorum	4. Oldukça yoğun hissediyorum	5. Çok Yoğun hissediyorum
	YAŞAM PROJEMİN TAMAMLANMIŞ KISMINA BAKTIĞIMDA				
1. Gurur duyuyorum.	1	2	3	4	5
2. Hayal kırıklığı hissediyorum.	1	2	3	4	5
3. Tatmin yaşıyorum.	1	2	3	4	5
4. Pişmanlık hissediyorum.	1	2	3	4	5
5. Üzüntü duyuyorum.	1	2	3	4	5
6. Suçluluk hissediyorum.	1	2	3	4	5
7. Yetersizlik hissediyorum.	1	2	3	4	5
YAŞAM PROJEMİN YAŞAMAKTA OLDUĞUM KISMINA BAKTIĞIMDA					
8. Yorgun hissediyorum .	1	2	3	4	5
9. Coşkulu hissediyorum.	1	2	3	4	5
10. Amaçsız hissediyorum.	1	2	3	4	5
11. Kaybolmuş hissediyorum.	1	2	3	4	5
12. Motive olmuş hissediyorum.	1	2	3	4	5
13. Enerjik hissediyorum.	1	2	3	4	5
14. Heyecanlı hissediyorum.	1	2	3	4	5
15. Sorumsuz hissediyorum.	1	2	3	4	5
16. Bomboş hissediyorum.	1	2	3	4	5
17. Kaygılı hissediyorum.	1	2	3	4	5
18. Çaresiz hissediyorum	1	2	3	4	5
YAŞAM PROJEMİN GELECEĞİNİ DÜŞÜNDÜĞÜMDE					
19. Umutlu hissediyorum.	1	2	3	4	5
20. Güçlü hissediyorum.	1	2	3	4	5
21. Kendinden emin hissediyorum.	1	2	3	4	5
22. Cesur hissediyorum.	1	2	3	4	5
23. Dört gözle beklediğimi hissediyorum.	1	2	3	4	5
24. Hevesli hissediyorum.	1	2	3	4	5

<p>Bu sorular çocukluk ve ergenlik yıllarınızda başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır. Söz konusu ifadelerden sizin için uygunluk düzeyini yan taraftaki dereceleme ölçeğinde uygun rakamı <u>daire içine alarak</u> belirtiniz.</p> <p>Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...</p>	1. Hiç bir Zaman	2. Nadiren	3. Kimi Zaman	4. Sık Olarak	5. Çok Sık
1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.	1	2	3	4	5
2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum	1	2	3	4	5
3. Ailemdelikler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.	1	2	3	4	5
4. Anne ve babam bize bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.	1	2	3	4	5
5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.	1	2	3	4	5
6. Yırtık, sökük ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.	1	2	3	4	5
7. Sevildiğimi hissediyordum.	1	2	3	4	5
8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.	1	2	3	4	5
9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.	1	2	3	4	5
10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.	1	2	3	4	5
11. Ailemdelikler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4	5
13. Ailemdelikler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.	1	2	3	4	5
14. Ailemdelikler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.	1	2	3	4	5
15. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
16. Çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
17. Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.	1	2	3	4	5
18. Ailemde birisi benden nefret ederdi.	1	2	3	4	5
19. Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.	1	2	3	4	5
20. Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.	1	2	3	4	5
21. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalan söylemekle tehdit eden birisi vardı.	1	2	3	4	5
22. Benim ailem dünyanın en iyisiydi.	1	2	3	4	5
23. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4	5
24. Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
25. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götüreceği birisi vardı.	1	2	3	4	5
27. Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.	1	2	3	4	5